

Misurina, v ozadju Sorapis

Foto Leo Baebler

Leo Baebler:

Plezalni preizkusi v Dolomitih

V mračnem, deževnem julijskem jutru (1934) sva z Urošem pri Ratečah prestopila italijansko mejo. Megle so nizko visele po gorskih pobočjih in mrzel veter je bril do kosti. Nič gostoljubno naju ni sprejela Italija. Karabinijeri in financarji so naju nezaupno ogledovali: Dva mlada fanta v kratkih hlačah, lahkih majcah in apostolskih sandalah (podplat in dva jermena); ob boku kolo, na sebi ogromen nahrbtnik.

»Kam?« »V Dolomite!« Smejali so se nama in delali opazke po svoje. Pregled se je zavlekel. Vse so hoteli videti: Najino kuhinjsko, spalno in turistovsko opremo, v nahrbtniku vse malenkosti, ki so potrebne, da se poceni daleč pride. Obrnili so nama žepe in vpraševali po denarju. No, ko so videli najino reducirano gotovino, je bil pregled končan. — Zajahala sva kolesi — bila sva v Italiji.

*

Čuden je občutek, ko prestopiš mejo. Nehote se zdrzneš: »Začelo se je.« Želja po novem, nepoznanem, po dogodivščinah in spoznanju pa je globoko ukoreninjena v mladem človeku: ovržeš pomisleke in poženeš po gladki cesti. — Pred Trbižem ima Uroš prvi defekt. Čakava na popravilo in morava kupiti novo pneumatiko. Če bo šlo z

denarjem tako neusmiljeno naprej, sva v nekaj dneh — doma. Neprijetno naju je zadelo spoznanje, da ima tudi optimizem svoje meje.

Opoldne voziva po Kanalski dolini. Megle so se dvignile, med oblaki se tu in tam zasmeje solnce. Voziva skozi slovenske vasi, domačine pozdravljava po domače. Zvedavo naju gledajo in veselo odzdravljajo. Ne, saj še nisva v tujini.

Sv. Višarje so ostale za nama. Čim dalje greva, tem bolj občudujeva ta lepi, zapuščeni del sveta, to divje romantično pokrajino, prepadne stene Viša in Montaža in se v srcu sprašujeva, zakaj siliva v Dolomite.

Skozi Pontebo voziva prvikrat po asfaltu. Škoda, samo tri kilometre. Cesta zavije proti jugu, vedno počasi navzdol. Nebo se čedalje bolj jasni, v Chiusaforte solnce že neprijetno pripeka. Voziva brez oddiha. Tolmezzo, Villa Santina; ura je pet, šest, noge so težke, vsak klanček je prestrm in želodec zahteva svoje. Ne brigava se več za opazke radovednežev in zijal, nanje sva se že privadila. Proti Ampezzu se cesta vzpenja, solnce je že davno za hribi. V prvi vasi kupiva kruha, nato dalje. Lepa je Karnija, a z Urošem se ozirava le za senenimi kopicami in za primernim kotičkom ob strmih cestnih serpentinah. Nekaj kilometrov za Ampezzo je nad ostrim ovinkom majčkena trata, od treh strani obdana z drevjem. Tu sva si postavila šotor, postlala s senom in prvikrat prenočila. Mrak je že bil, na jugu je zagorela zvezda, s treh strani so mrko zrli na naju temni obrisi Karnijskih vrhov. Spomniš se na dom, na pot, ki jo imaš pred seboj, v srce se neopaženo splazi melanholija... Zaspíš.

Dolomiti.

Misurina (1700 m), nebeško alpsko jezero! Tretjikrat že stojim na njegovem bregu, a vedno znova strmim in uživam.

Neverjetno, in vendar je res! Včeraj sva bila še doma, danes sva v Dolomitih.

Dve uri sva v opoldanski vročini tiščala kolesi v strme klance. Klanec za klanec od Auronza do Misurine. Da ne bi zagledala iz Auronza Treh Zinn in če ne bi imela tako trdnega namena, da bova jutri na njihovem najvišjem vrhu, bi se tam kje sredi poti ob studentu vlegla v travo, si skuhala kosilo in počakala večera. Tako pa sva stisnila zobe, zatajila želodec in potrpeła. Ni nama bilo žal in žal ne bi bilo nikomur.

Na jugu so ostali za nama ostri vrhovi in strma snežišča — Monti Marmarole, beli Stutelao in Sorapis. Pred nama se preliva temna jezerska gladina Misurine. Desno kipe proti nebu vitki Monti Cadini, na levi počiva kopasti Monte Piano. Onstran jezera pa goré v žarkem solncu rdečkastorumene Tri Zinne, cilj alpinistov.

Znamenito gorsko jezero, pet hotelov in restavracij, nekaj privatnih vil, dve trgovini s spominčki in pošta: to je Misurina — na videz. V resnici, v resnici je mnogo več. Prideš utrujen, prašen, prepoten, v opoldanski vročini izpod Zinn, stopiš okoli zadnjega ovinka

— glej, jezero! Modra gladina, modro nebo, v ozadju, kakor bi se dvigal iz jezera, mogočen masiv — Sorapis (3229 m). Prijetno pihlja veter. In sonce se smeji, vse je tako čudovito, da srce hitreje bije in se z dvojno silo zaveš življenja.

Foto Leo Baebler

V vrhu Monte Piano, zadaj Tri Zinne

Rifugio Principe Umberto (2400 m).

Lep, velik dom na južnem vznožju Zinn. Prijazen oskrbnik in oskrbnica; vse govori nemško. Saj je bila pred vojno tu avstrijsko-italijanska meja. Turisti, ki prihajajo sem, so večinoma Nemci. Ne samo zaradi alpinizma, tudi iz političnih vzrokov ne morejo pozabiti te »nemške dežele pod južnim solncem«. Peš, z motornimi kolesi, avtomobili in avtobusi obiskujejo svoje rojake in so veliki optimisti o bodočnosti te zemlje...

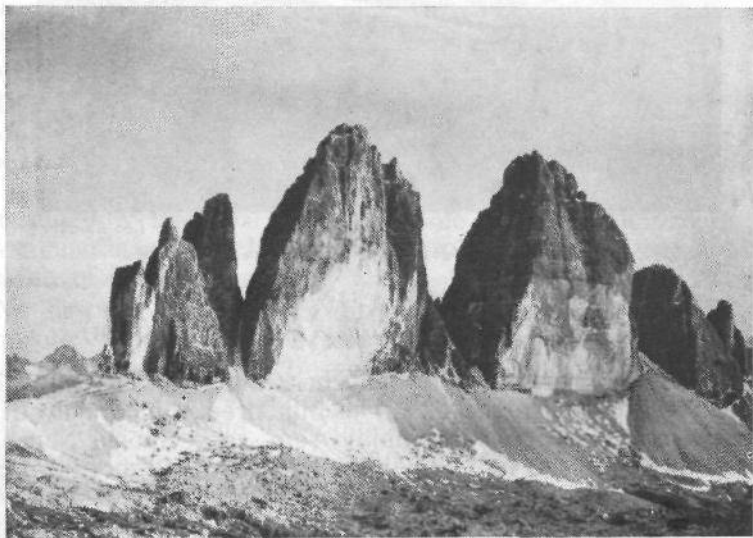
V obednici vise fotografije — posamezni odlomki iz plezanja v severni steni Velike Zinne. Lani so to navpično steno prvič zmagali Italijani; drugi so jo preplezali Avstrijci, dva dni pred najinim prihodom dva Monakovčana. Gledaš tiste slike, vidiš to prevesno steno, pa se čudiš — saj ljudje niso muhe! In vendar je rešen tudi ta problem; lani so še vodniki zatrjevali, da je stena nedostopna, letos je bila že devetkrat preplezana. In čez deset let bodo mogoče vodniki za stotake vlekli tam čez godne gospodične in radovedne Angleže.

Večeri se. V dolini se oglašajo na planini Rimbianco kravji zvonci. Monte Cristallo (3199 m), Croda Rossa (3148 m) in Monte Piano (2400 m) so že v senci; le njihove silhete se ostro rišejo v večernem nebu. Na vzhodu pa je še dan — Zwölferkofel (Cima dodici, 3091 m) žari rdeče v zahajajočem solncu. Od naše kočice do njegovega vznožja se preliva megleno morje. Kakor da bi se ta masiv dvigal naravnost iz oblakov, se zdi dvakrat višji in veličastnejši.

Malo ljudi je v koči. Mlad, zaljubljen ali novoporočen parček, starejši gospod, menda Anglež, delavci, ki popravljajo kočico, in midva. Moreča tišina je v obednici: Danes so odnesli v dolino nekoga Nemca. Ponesrečil se je na Veliki Zinni. Ne vemo, kako, v kateri smeri. Šepeta se, da je padel tri sto metrov, naravnost na prodišče.

Vzhodna stena Velike Zinne (3003 m).

V petek zjutraj — mraz in bolhe so naju zbudile na skupnem ležišču. Tema je še bila, na tistem podstrešju pa tudi podnevi najbrž ni dosti bolj svetlo. V nasprotnem kotu je nekdo zateglo smrčal; sicer je bilo vse tiho in mirno. Bosa sva se splazila v pritličje, po prstih, da ne bi zbudila oskrbnice, ki bi nama hotela skuhati zajtrk.

Tri Zinne

Foto Leo Baebler

Midva pa sva v Italiji, z ozirom na svojo gotovino, zajtrkovala in kosila — obenem.

Hitro sva se odpravila. Vrv, kline, plezalnike, kos čokolade in suhe češplje sva vzela s seboj. Rano, hladno jutro. Ni še posijalo solnce, dolino je zakrivala megla. Obetal se je najlepši dan.

Tiho sva stopala po izgubljeni stezici čez prodišče proti škrbini med Veliko in Malo Zinno. Gallhuberjev popis nama je mnogo obetal, češ, vzhodna stena Velike Zinne »ena najlepših plezalnih tur v Dolomitih, zelo težavna.«

Pri vstopu sva bila, ko je prvo solnce obsijalo vrhove. V takem lepem, ranem jutru vedno znova občutiš, da si mlad, poln sil, pripravljen na vse. Uroš je plezal naprej. Neizrazit kamin, kratka prečnica levo na majhen pomol, nato dve strmi poči naravnost navzgor. Previdno, nezaupno ogleduješ in otipavaš oprimke; ne moreš se iznebiti čudnega občutka, da si v tujini in v tuji steni. Vseeno sva hitro napredovala. Snežišče pod nama je bilo vedno manjše, izpostavljenost vedno večja, težav pa ne posebnih.

Že sva se privadila, kar me pokliče Uroš: »Leo, tukaj se je ubil Nemeč.« Spogledala sva se. Stena je bila vsa obrizgana od krvi — temnorjavim madežem sva se skušala ogniti. Da, tu je padel nesrečnež; pod vrhom kje je zdrsnil, krvave lise kažejo, kje se je med padcem odbil od stene.

Tesno nama je bilo pri srečju; najbrž sva mislila isto. Še na petih mestih sva srečala višje gori temnorjave madeže.

V sredini stene nama je zaprla pot črna prevesna stena, ki sva jo bila videla že iz doline. »Kam?« Levo izpran, gladek kamin, desno okoli roba izpostavljena polička. Uroš se je odločil za kamin. Naskočil ga je, jaz sem varoval. Počasi napreduje; centimeter za centimetrom drsi vrv skozi moje roke. Pet minut, deset minut, še dalje, cela večnost. Nato nad mano Urošev glas: »Ni prehoda!« En meter, samo en meter še, pa bi bila dobra. A padajoče kamenje je v tisti gladki stopnji zbilo zadnji prijem in zadnjo možnost. A vendar! Nekje mora biti prehod!

Tik pred nama se dviga strma jugozahodna stena Male Zinne. Od tu se zdi nedostopna. Jutri jo naskočiva. V srečju pa gloda dvom.

Tri Zinne Foto Leo Buebler

Pod seboj zaslišiva glasove. Na snežišču dve postavi. Najbrž vodnik. Zavpijem mu in sporazumemo se. »Kje je smer?« ga vprašam. »Katera smer? Ali moja?« odvrne. »Kakšna tvoja! Kdo pa si?« In odgovor »Dibona!«

Kateri alpinist še ni slišal tega imena? Imena enega najboljših plezalcev in vodnikov v Dolomitih. Tudi pri nas je že bil — naskočil je leta 1925 prvi Špikovo severno steno. Še danes nosi polica v njej njegovo ime.

Foto Leo Baebler

Pogled z orha Velike Zinne na Monte Cadini in Antelao

»Živio Dibona!« Povedala sva mu, odkod sva, in kar tam smo se pomenili o novih smereh v naših Alpah. Nato nama je svetoval, naj plezava bolj desno. Zahvalila sva se mu. Uroš se je vrnil do mene, Dibona pa je odpeljal svojega Angleža na Malo Zinno.

Bila sva vsa druga. Pozabila sva na ponesrečenega Nemca, tiste more ni bilo več v prsih; saj sva govorila s človekom, ki pozna naše kraje! Še malo, pa morava biti na vrhu!

Prečkala sva okoli roba na desno, prišla v majhno grapo — težave so bile za nama.

V grapi sva našla razparan nahrbtnik. Zraven njega so ležali klini, v njem vrv in v pulover zvit nov nepoškodovan Leica-fotoaparatus. To je bila ponesrečenčeva oprema, ki jo je med padanjem izgubil.

Vzela sva nahrbtnik s seboj in brez težav dosegla vrh.

Vrh! Kratko ime, ki toliko pomeni: zmago nad samim seboj, zadoščenje in plačilo, občutki, ki se ne dajo popisati. Kdor jih ni doživel sam, jih tudi ne bi razumel.

Ležala sva v solncu na vrhu Velike Zinne in gledala okoli sebe. Vrh za vrhom, greben za grebenom. Na severu dolga veriga snežnikov. Ozirala sva se proti našim goram, pa nama je na vzhodu Zwölferkofel (3091 m) zapiral pogled. Z Monte Pelmo pa se v daljavi jasno vidi piramidasti vrh Triglava.

Sestopila sva čez južno steno. Hitela sva, da bi še enkrat videla Dibono. Majhen, plečat možiček, okoli petdesetih let, s sivimi brčicami, rdečimi lici in veselimi, živimi očmi. Vrnil se je z Angležem iz stene in si obuva okovanke. Prijetno se pogovorimo; vprašava ga radi najdenega nahrbtnika in izveva ponesrečenčevo ime: Martin Höhne, mlad, priznan alpinist iz Magdeburga.

Opoldne sva v koči. Med novodošleci je črno oblečen gospod, ponesrečenčev brat. Prišel je, da bi spremil ostanke svojega brata v domovino. Izročila sva mu najdene stvari. O krvavih lisah sva molčala — bil je že zadosti bled in prepaden.

Paternkofel.

Vojna je vtisnila Dolomitom neizbrisen pečat. Bojna črta je šla čez Tri Zinne na Monte Piano, Tofano, Col di Lana in Marmolato. Žalostne sledove srečavaš vsepovsod. Na Marmolati vidiš med večnim ledom v višini tri tisoč metrov razpale kolibe, žične ovire, razbite kaverne. Col di Lana je v vojni postal znamenit: Italijani so ga zavzeli na ta način, da so ga pognali z avstrijsko posadko vred v zrak. Če se danes voziš s prelaza Falzarego (2200 m) proti sedlu Pordoi (2400 m), opaziš na desni strani pred seboj, skoraj istočasno, ko se zablešči ledenik na Marmolati, top vrh — ne, saj je le greben z dvema neizrazitima vrhoma: v sredi med njima se je pred dvajsetimi leti dvigal pravi Col di Lana. Danes ga ni več in tisoči avstrijskih vojakov počivajo pod rušami po strmih pobočjih.

Na Tofani je padel italijanski general alpinec Cantore. Lep spomenik so mu postavili v Cortini, planinski dom se imenuje po njem, vsako obletnico njegove smrti praznujejo. Na množice prostakov, ki so jih ubile granate, pokopali plazovi ali ki so pozimi zmrznili v teh višinah, spominja le tu in tam vrsta lesenih križev, žalostno, zapuščeno vojaško pokopališče.

Na južni strani Zinn je majhna kapelica, spomin na vojno. Nekaj nižje »Monumentum Bersaglieri«. Večen spomenik vsem vojnim trpinom pa je malo dalje. Zanj je poskrbela vojna vihra sama — pa saj ni spomenik, svarilo je bodočim rodovom: to je Paternkofel.

Tisto popoldne, ko sva se vrnila z Velike Zinne, sva z Urošem odšla proti Paternkoflu (Monte Paterno, 2734 m), ki se kakor nazobčan zmajev greben dviga severnovzhodno od Treh Zinn. Dviga se tik iznad »Rifugio Tre Cime di Lavaredo« in le ozek prelaz ga deli od Male Zinne.

V Paternkoflu sva prebila tisto popoldne; bilo je najbolj žalostno na potovanju... Molče sva hodila skozi kaverne, skozi predore in razpadle kolibe; tiha otožnost se nama je zajedla v srce. Torej tukaj, v teh skalah so živeli ljudje, pozimi in poleti ločeni od sveta, vedno v smrtni nevarnosti: da se udere strop nad njimi, da jih plaz odnese s kolibo vred čez steno, da zmrznejo, da umrejo od lakote. Prepereli, plesnivi ostanki uniform leže v zaklonih; tu, tam smukne miš izpod nog. Ves hrib je prevrtan. Skozi njegovo dolžino postrani navzgor se boči predor — tema je, vsakih petdeset korakov ozka strelna lina, s stropa kaplja voda, tla so poledenela, koraki zamolklo odmevajo. Prižgeva svetilko — ob stenah lesena ogrodja, nekdanj gotovo ležišča. Pri vsaki lini se predor razširi, strop je podprt s tramovi. Pogledaš skozi odprtino: pod tabo navpična stena in iz nasprotnih hribov visoko gori pod vrhom strme vate črne line ko votle oči — sovražnikovo skrivališče.

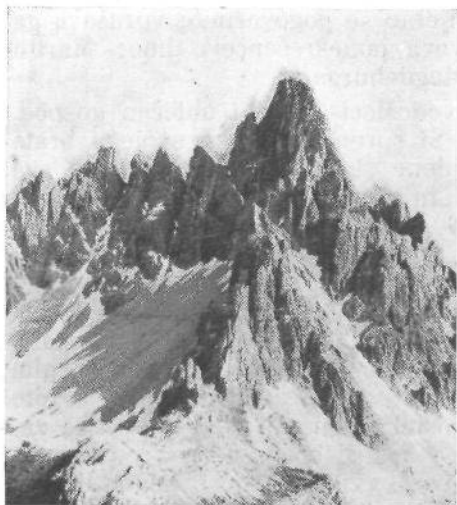

Foto Leo Baepler 33 se,
Paternkofel

V sredini hriba je predor zaprt; izstopiva pri poslednji odprtini v steno. Kmalu sva na ozki terasi — ne, saj to je pot, izklesana v steno. Sledila sva ji, tik nad prepadom, vedno dalje. Čez globoko škrbino je ozka brv, zaškriplje in zamaje

Steza vodi še dalje, čez vse po-bočje. Na levo nad nama strma

stena in — ali je mogoče! — visoko gori pod vrhom, ko orlovo gnezdo stisnjena majhna koliba; in tam druga, pod nasprotnim vrhom tretja... Lesene lestve kažejo pot do njih.

V teh ostankih barak in na vrhu Paternkofla sem mislil na Trenkerjev film in knjigo: »Planine v plamenih«. Saj se je v njej spomnil Innerkoflerja, znamenitega dolomitskega vodnika, ki je leta 1915 padel na Paternkoflu.

Gledaš te žalostne ostanke in si izprašuješ vest: »Komu in čemu je služila ta strahota? Šestnajst let je minilo, voda je izprala krvave sledove in splavila kosti v dolino; sneg je podrl barake in vzpenjače. Nanovo smo si razdelili zemljo. Ljudje so se spametovali — kaj? Bratje smo si vendar vsi na svetu; saj ne bo več vojne! In čas bo izbrisal spomin na zadnjo svetovno zablodo in poravnal sovraštva med ljudmi. Bo?...«

Čez pol ure sva pri Rifugio Tre Cime di Lavaredo na severni strani Zinn. Koča pa je zasedena — italijanska vojska je na vežbah...

Rifugio Tre Cime di Lavaredo (2407 m).

Večeri se. Sedimo pred kočo: dva Nemca iz Nürnberga in midva. Pred nami Tri Zinne. Megle se podijo okoli njihovih vrhov in nam jih v presledkih zakrivajo.

V koči ni nobenega prostorčka več. Pogajava se z oskrbnico; brez uspeha. Italijanski vojaki so zasedli vsa skupna ležišča, vse sobe in hodnike, v obednici pa spijo častniki. Samo majhna kamrica je prosta; tam spita najina znanca iz Nürnberga in še nekaj turistov. Ali naj se vrneva v Rifugio Umberto? Nemca se naju usmilita; z njima sva delila tisto noč skupno ležišče in bolhe.

Foto Leo Baebler

Cortina d'Ampezzo, zadaj Pomagagnon

Italijanski vojaki so se vračali z vaj. Slišali smo jih pol ure, preden smo jih zagledali. Vpitje, prepevanje, žvižganje in žlobudranje. Nato so večerjali. »Pašta šuta«, kruh in vino, vsega v izobilju; z Urošem sva se umaknila, da ne bi imela preveč apetita in da bi lažje premagala izkušnjave.

Drugo jutro, ko so še vsi spali in sva se odpravljala na Malo Zinno, sva pobrala z miz kruh, majhne hlebčke, ki so prejšnji večer ostali od preobilice. Dva dni nama ni bilo treba izdati niti centesima za hrano.

Mala Zinna (2818 m), jugozahodna stena.

Od Treh Zinn je Mala najtežje dostopna. Vsa težava pa je »Szygmondy-kamin« in najina znanca iz Nürnberga sta pravila, da sta se morala obrniti prav pred tem kaminom. — Bomo videli!

Zgodaj sva vstopila. Imela sva še dolgo pot pred seboj in sva hotela priti čimprej v dolino. — Jasno, sveže jutro. Preobula sva se šele visoko gori, ko prehajajo prodnate poličke v trdno, masivno steno.

Zaplezati se ni mogoče. Smer je samo ena: do črne votline sredi stene, nato po trdni pečini levo navzgor. Izpostavljenost vedno večja, a oprimki so trdni. Kmalu prečkava okoli roba, nato naravnost navzgor na »rame« Male Zinne.

Pred nama se vzdiguje vrh — navpična, gladka stena, in skozi vso njeno višino je zarezan gladek Szygmondyjev kamin. Radovedno ga ogledujeva. Saj pravzaprav ni kamin, je le poč, ki jo v višini kakih treh metrov zapira zagvozdna skala. In ta košček nudi največ težav, ker je vse tako gladko, da se ne moreš zanašati na trenje obleke, in ker je izpostavljenost taka, da vidiš navpično pod seboj prodišče. — Tudi ta zadnji del nama ni delal posebnih težav. Le s pametjo ga je treba naskočiti. Po vsem pripovedovanju in opisovanju sva več pričakovala.

Vrh je tako ozek, da se na njem še udobno ležati ne da. Na vse strani prepadne stene. Pa se zamisliš: Kako so nastale te čudovite oblike? Kakor da bi se nevidna roka igrala in ustvarjala najbolj nemogoče oblike. Ta zadnji sklad, vrh Male Zinne: ko obelisk se dviga iznad »ramen«! Pa sploh — vse tri Zinne in še toliko vrhov: Fünffingerspitze — Cinque Torri, Vajolett-stolpi: kdo si je sproti izmišljeval vse te drzne kombinacije, ki se iz ravnine dvigajo naravnost v nebo in ki te presenetijo pri vsakem koraku!

Na »rame« sva se spustila po vrvi. Nato sva se vračala po isti smeri. Da, baš to je v Dolomitih: čez steno gori, čez steno doli. Markacije so samo do kože, od kože dalje pa je priroda, kakor jo je Bog ustvaril: brez rdečih lis, brez nadelanih poti in izsekanih stopenj in, hvala Bogu, tudi brez nedeljskih turistov. Samo izgubljena stezica te pripelje pod steno; tam pa si sam izbiraš svoja pota..

(Konec prih.)

Nekaj malega iz geologije Pohorja¹

V Sloveniji, zlasti na južnem Štajerskem, nahajamo mnogokje eruptivne kamenine, ki so prodrle v davnih geoloških dobah na zemeljsko površino. Tako prodirajo skozi karbonske skriljavce na mnogo mestih diabazi, skozi triadne plasti porfirji, skozi terciarne pa andeziti, trahiti in tonaliti. Te vrste kamenine ustvarjajo pogostokrat cele griče in gore. Največje in obenem najzanimivejše eruptivno ozemlje je pa Pohorje pri Mariboru.

Jedro Pohorja sestavlja zrnata kamenina, ki je nekdanj prodrla iz zemeljske globine ter se strdila med zemeljskimi plastmi blizu površine; le majhen del te mase je prodril na površino zemlje. Vso eruptivno kamenino so pokrivali nekdanj še skriljavci, med katerimi se je lava strdila, danes so ti ohranjeni v glavnem le še ob pobočjih. To so pred vsem skriljavci karbona, triade, krede, terciara in končno tudi diluvialne tvorbe.

Kadar pride zemeljska žarja iz globine na zemeljsko površino ali med hladnejše plasti, se strdi v trdo kamenino. Kamenina je pa drugačna, ako se strdi globoko pod zemeljsko površino pod velikim pritiskom in polagoma, a drugačna, ako se naglo strdi na zemeljski površini. V prvem primeru dobimo zrnato kamenino, v drugem pa steklasto ali porfirsko. Zrnato zgradbo kamenine so od najstarejših časov imenovali granitsko (granum = zrno). Takim kameninam so pozneje dali na podlagi kemičnih lastnosti razna imena; na Pohorju jih imamo kakih osem vrst z raznimi prehodi. Med vsemi je najbolj razširjen na vzhodu tonalit (podoben je granitu), na zahodu pa porfirski dacit. Kemično sta si sicer zelo sorodna, razlika pa je vidna že po zunanji zgradbi kamna. Tonalit je običal pri erupciji v večji globini med zemeljskimi plastmi; zato je razvit izrazito zrnato, medtem ko je prodril zahodni dacit prav do površine in celo na njo ter je zgrajen porfirsko.

Stroge meje med obema pa ni, ampak prehaja dacit polagoma proti vzhodu v tonalit, zlasti od Velike Kope dalje.

Pa eruptivna kamenina tudi drugače ni enotna. V kamnolomih pri Cizlaku in v Josipdolu pri Ribnici je mogoče opazovati, kako prodirajo kamenino številne manjše in večje žile, različne po starosti in po kemizmu. Dobimo celo vtis, da sestoji vsa eruptivna masa iz samih žil, ki se med seboj prodirajo, ponekod spajajo s starejšo maso, drugad pa se ostro ločijo od nje. Pohorje torej ni nastalo nenkrat in iz enotne kamenine, ampak polagoma v posameznih

¹ V »Planinskem Vestniku« je izšel v aprilski številki članek: »Obraz in značaj našega Pohorja« od g. dr. J. C. Oblaka. Članek je poln ljubezni do narave in živahno pisan; z geologijo se strokovno ne peča. — Pohorje pa je zlasti zanimivo z geološkega vidika. Da se pokaže, kako ga presoja sedanja geološka veda, sem napisal te vrstice.

erupcijah, ki so si sledile v daljšem ali krajšem času. Tudi tekoča žarja je bila kemično večkrat zelo različna od žarje drugih erupcij. Tudi ko se je glavna eruptivna masa že davno strdila, so se erupcije še ponavljale. Tako je temna gabroidna kamenina prodrla svetlosivi tonalit pri Cizlaku.

Kako je pač nastalo Pohorje?

Iz proučavanja potresnih pojavov so dognali, da je trda zemeljska skorja debela 100 do 200 kilometrov; pod njo se nahaja več sto kilometrov debel pas žareče tekoče žarje ali magme. Ker je zemeljska skorja na mnogo mestih strta, pride ob takih prelomnicah pod gotovimi pogoji žarja na dan — »vulkan bruha lavo«, pravimo z drugimi besedami.

Foto V. Wagner, SPD Konjice

Šentlovensko jezero — Vrh Planinke (1529 m)

Naše Pohorje leži ob križišču dveh velikih prelomnic. Prva, »dravska«, prelomnica poteka ob severnem pobočju Karavank v smeri teka reke Drave, druga, »labudska«, pa prihaja iz Labudske doline na Koroškem ter se nadaljuje proti jugovzhodu. Ob teh prelomnicah nahajamo na več mestih eruptivne kamenine; največje tako ozemlje se je razvilo ob njihovem križišču, in to je naše Pohorje.

Kaj je bilo v davnih geoloških dobah na tem mestu, se natančno ne more dognati. Najbrž je vso pokrajino pokrivalo morje.

V mlajši terciarni dobi, v spodnjem miocenu, je pokrivalo sedanje južno Štajersko nekaj sto metrov globoko morje. Segalo je iz Panonske kotline po dolinah še globoko v Alpe. Tedaj so gorotvorne sile živahno delovale in zemeljska skorja se je gubala, premikala in lomila — bili so pogosti in močni potresi. Ob prelomih so nastali na mnogo mestih vulkani, ki so izmetavali lavo na dan. Nekateri so delovali pod morsko gladino, drugi pa kot vulkanski otoki. Po izjavah geologov jih je bilo kakih tri sto. Največja sta bila Pohorje in Šmrekovec. Ob pobočju vulkanov se je izlivala lava, iz številnih žrel so pa

izmetavali vulkani pepel, ki se je usipaval daleč naokoli in se mešal z morskimi usedlinami. Tako je nastal vulkanski groh ali tuf, ki ga je mogoče spoznati večinoma že na zunaj po zelenkasti barvi. Za poljedelstvo so silno važni, ker uspeva na njih vse rastlinstvo, zlasti pa trta.

Med delujočimi vulkani je bilo tedaj tudi Pohorje. Ločilo pa se je od drugih po tem, da se je izvršila pri njem glavna erupcija p o d zemeljsko površino; le malo lave je prodrlo vse zemeljske plasti ter se izlilo na dan, in to le na zahodnem delu Pohorja. O tem nam priča eruptivna kamenina, ki je razvita na zahodu porfirsko, na vzhodu pa zrnato. Vzhodni del Pohorja je torej nastal v večji globini pod zemeljsko površino kakor zahodni. Eruptivna masa se je izlila v notranjost zemeljskih plasti, ki jih je nad seboj vzbočila in privzdignila. Tako intruzivno eruptivno maso imenujemo lakolit.

Brez podlage je pa mnenje, da je bila pohorska erupcija v zvezi s češkim granitom ali z granitom Mont Blanka. Češki masiv je bil tedaj, ko je začelo delovati Pohorje, že davno trdna masa, ki se je trdovratno upirala alpskemu gubanju — dokaz, da je bil tedaj granit strjen že v veliko globino. Tudi enotnega ognjišča za časovno tako oddaljene erupcije ne smemo predpostavljati. Ni pa izključeno, da je bil češki masiv ravno zaradi svoje trdnosti posredni in daljnji vzrok, da so nastale pri gubanju omenjene prelomnice in ob njih tudi Pohorje. Strogih dokazov za to pa nimamo. Res je sicer, da bi smeli pričakovati v največji globini gnajs in granit, toda ta globina je za enkrat človeku večinoma nedostopna in ni mogoče kaj gotovega povedati v tem oziru.

O starosti pohorskega »granita« so že mnogo pisali. Prvotno so ga imeli za arhajskega, torej za predpaleoocjskega; pozneje so domnevali, da je karbonske starosti (Doelter). V kredno dobo sta ga postavljala geologa Salomon in Heritsch. V letih 1923 in 1924 se mi je posrečilo najti dokaze, da so erupcije v Pohorju mnogo mlajše, da so se vršile še celo v mlajšem terciaru, namreč v spodnjem miocenu. Eruptivne žile na Pohorju prodirajo na mnogo mestih skozi usedline omenjene dobe, deloma se je izlila lava celo na tačasne usedline in jih vsled vročine spremenila v rogovce. Dejstvo je, da do tedaj ne najdemo v pohorskih usedlinah nikjer prodnikov ali kakih drugih sledov tonalita ali dacita; od tedaj dalje jih pa najdemo v izobilju. Tem dejstvom tudi F. Heritsch ni oporekal. Dunajski geolog A. Winkler je objavil celo vrsto novih dokazov, ki vsi nepo- bitno izpričujejo, da je zahodni del pohorskega eruptiva mlado- terciaren.² So pa enaki dokazi tudi za vzhodni del Pohorja, le da so nekoliko redkejši. Poleg tega pa prehaja zahodni dacit v vzhodni tonalit prav polagoma brez kake stroge meje.

S tem ni rečeno, da so kake starejše erupcije poleg mlajših na ozemlju Pohorja izključene. Dokazano je torej, da se je erupcija pohorskega eruptiva še nadaljevala v mlajšem terciaru. Verjetno je

² Verhandlungen der Geologischen Bundesanstalt, Wien. 1929.

celo, da ni več daleč čas, ko pride tudi granit centralnega alpskega masiva v nevarnost, da izgubi svojo čistiljivo arhaisko starost.

Ko se je gorotvorno gibanje v Alpah v glavnem poleglo, so drug za drugim polagoma ugašali naši vulkani in med njimi tudi Pohorje. Morsko dno našega ozemlja se je začelo polagoma vzdigovati in končno je morje popolnoma odteklo. Ostala so le posamezna jezera v večjih kotlinah, kakor pri Celju, Velenju, Mozirju, Trbovljah, Gorenjska kotlina itd. Končno so izginila tudi jezera in na njihovem mestu so ostala obširna močvirja z bujnim rastlinstvom. Iz tega je nastal pozneje na več mestih rjava premog.

Tropko rastlinstvo je pokrivalo vso pokrajino okrog ugaslih vulkanov in tropske živali so gospodovale v teh gozdovih. Številne toplice so prihajale iz bližine vulkanov na dan; od teh jih je nekaj ostalo še do danes in te pričajo, da se tudi poslednja, termalna faza vulkanske delovanja že bliža koncu.

Zanimiva so tudi jezera in močvirja na vrhu Pohorja. Ta jezera »brez dna« z muhastim povodnim močem so le plitve lokve, v katerih stoji motna, rjava voda. Ker je tonalit za vodo nepropusten, zato zastaja voda na njegovih ravnih vrhovih; tukaj uspevajo močvirske rastline, ki napravljajo mnogo humusa. Voda se navzame humozne kisline, razjeda podlago, jo topi ter izlužuje iz nje železne spojine. Odtod dobiva voda rumeno barvo. Ker kamen na takih mestih hitreje razpada, nastanejo globeli s stoječo vodo.

Poleg tonalita in dacita se nahajajo na Pohorju še razne eruptivne žile, ki imajo po svojem kemizmu tudi različna imena. Med njimi nas najbolj zanima temnozeleni do črni amfibolit, ki je lepo razkrit ob poti iz Maribora k razglednemu stolpu. Ponekod vsebuje rdečkaste granate. Amfibolit nadomešča pogosto eklogit, ki je prvemu podoben; včasih vsebuje tudi lepo modre kristale kianita ali distena.

Najbolj pa zasluži našo pozornost belemu sladkorju podobni marmor, ki so ga že Rimljani rabili za svoje stavbe na Pohorju in v Ptujju. Mestoma nastopa v debelih plasteh. Tudi pisani serpentini (kačji kamen), ki se nahaja v veliki količini, je preostanek nekdanjih eruptivnih olivinovcev.

Posebno pozornost vzbuja globoka dolina med Ribnico in Svetim Antonom ob severnem pobočju Pohorja. Tu poteka dravska prelomnica in prav za prav tudi severna meja Pohorja. Da pa ne teče tu Drava po prelomnici, kakor bi pričakovali, je vzrok v tem, da se je proti koncu terciarne dobe pogrezalo pogorje Kozjak — severni sosed Pohorja — in je našla Drava v zrahljanem in znižanem ozemlju severno od prelomnice lažji odtok kakor ob prelomnici.

Pohorje hrani še mnogo zanimivosti, ki bi zaslužile, da bi jih omenili, pa tu ni mesta zanje. Prijatelj narave pa, ko gre po Pohorju, naj ne pozabi, da hodi po razgaljenem jedru ugaslega vulkana z znamenito in burno preteklostjo; kadar stopa po srebrastih luskah tinjca v blestniku in filitu, naj ve, da so to navadni glinasti skrilmavci in peščenjaki, ki pa nosijo pečat nekdanje bližine z žarečim vulkanskim jedrom, katera jih je tako čudovito prekrystalovala in spremenila.

Pohorski Vintgar

Tudi Pohorje ga ima. Samo poiskati ga je treba. Saj skriva Pohorje še toliko neodkritega, čudovito lepega!

Iz Slov. Bistrice pelje cesta dobre pol ure v Zgornjo Bistrico. Tam, v začetku doline, ležijo ogromni skladovi drv in hlodov, ki jih bruha pohorska »riža« iz svojih neizčrpnih zakladov. Tu je še cesta, ki pa desno od potoka Bistrice kmalu zavije v hrib. Levo od potoka je nova cesta, ki se konča pri banovinskem kamnolomu. Od tam naprej gre samo stezica in pa — »riža«. Po riži hoditi je prijetno — a ne brez nevarnosti. Tablica na drevesu te opozori na to in poudarja, da tu ni poti. Toda podjetnemu raziskovalcu nobena ovira ne zapre poti.

Bistrica postaja že srditejša. Čez skale se vzpenja in tvori majhne slapiče. Bistre postrvi švigajo po zeleni vodi. V gozdni temini ob skali zagledaš star, ves z mahom porasel mlin, kakor v pravljici. Gore stopajo bolj in bolj skupaj. Neizmerne strehe bukovih gozdov zakrivajo dolino tudi opoldne v polmrak. Potok sedaj teče neke skriv v grmovju, toda »riža« se dviga in srečaš nenadno slap za slapom. To so samo znanilci večjih. Kajti tam, kjer je največja strmina riže, hrumi prelepi pohorski »Šum« (ne »Šumik« Lobnice nad Rušami!) svoje vodovje v črn tolmun. V treh terasah meče neizmerne plasti belo razpenjene Bistrice v globino. Govor se ne sliši, tako grmi slap.

Malo naprej je na levo prava — stena zares! Kakih 50 in več metrov se dviga tu granitna stena, na vrhu pa je kopa, obdana s starim zidom — keltska naselbina je tu. Pohorci pravijo temu kraju »Gradiše« (= Gradišče¹). G. dr. Mantuani mi je pravil, da pomeni to ime vedno keltsko naselbino, ne rimsko. Opisal sem mu način zidave, obliko ozidja, pokazal svoje skice in je takoj vedel, pri čem smo. Da bi kdo tu raziskaval, nisem slišal. Videl sem pa tu čudovite stvari...

Svet ob potoku naprej je ves razbit. Okrog ovinka se zvija nov slap, višje gori zopet eden. Ta pada med dve gladko izprani steni ter tvori spodaj celo kopaljšče z mogočno prho. Riža je speljana ob steni, sedaj zopet drzno premosti prepad. Če te tam dobi voda in hlod, ki pribuči po riži, po tebi je. Ali pa pridrvi pohorski brzoylak, majhen voziček, na njem drvar, ki vozi z bliskovito naglico v dolino — oba gresta v prepad! Mogoče ti pa odpre hudomušen Poherc zavornico in lahko plavaš — v Bistrico nazaj! Če si žejen, te tolažijo srebrni curki vode, ki padajo čez skale doli. Če srečaš samotnega drvarja, ne pozabi mu dati cigareto ali celo cigaro, pa sta prijatelja. — Slapovi postajajo redkejši, riža zložnejša, gore stopijo narazen in mirno stopaš po gorskih travnikih okrog višine 900 do 1000 m. Od

¹ Ta kraj je ves v pravljice zavil. »Poherc« za ves svet ne bi šel ponoči sem. Tu kraljuje zelena kača z zlato krono.

Attemsove žage greš lahko k Sv. Arehu ali k Sv. Martinu, ker riža gre še naprej dve uri v bližino Sv. Trem Kraljem. Vsega skupaj je riža dolga 4 do 5 ur.

Dobro bi bilo, da SPD izpelje tu skozi stezo, ker riža za javni promet ni dostopna. S tem bi odprli turistom prekrasen del Pohorja in romantično varianto k Sv. Trem Kraljem.

Ludvik Zorzut:

Veliki Vrh na Pohorju

(Pomladanski pozdrav novi koči.)

Bilo je v prvih dneh aprila. Zapoznele smučke kolovratijo po mladosvežih Klopnovrških hostah, v težkem pomladanskem snegu se obotavljajo, se upirajo. Gladimo jih z vsemi mazili, voski, parafini. Pa le ne ubogajo!

»Ve navihane smreke in smrečice, jelke in jelčice, ve se smejete zimoželjnim aprilcem in majate z glavicami; saj ste že gorke krog deviškega pasu, da odrivate daleč od sebe sneženi mrzli objem. Po Namiznem Vrhju nas božate v mehkih sapicah, pošumevate nam nove skrivnosti, brstite, drhtite v pričakovanju novih dognanj. O, kje si sedaj, ptička zeba, ki si nam drobila »sneg, sneg, sneg« v pojočem pršiču?!«

Razdvojeni med zimo in pomladjo poženemo nepokorne, užaljene smučke dol k žagam in Lobniškim rižam, da se dilce zakrivenčijo ob koreninah, se opraskajo ob kamenju, ko jih naženemo — kam?

»Hohôô,« se na vratih Bajgotove bajte zakrohoče Zlodej-Pribožnik, »zaklopnice bomo odprli in smučji splovili dolta po riži v Lobnico in Ruše... hohôô!« Reži se Zlodej, visok ko gora, kosmatobradat ko prerok Izaija. V Ploševi (Bajgotski) bajti smo njegovi gostje, v Zlodjevem hramu: pisker pri piskrčku, skleda pri skledici, »špampet« pri špampetu, otrok pri otroku, oča, mati, neveste, vnuki — Zlodej na sredi; drvarji vsi, kravarji, ovčarji vsi, logarji vsi, od rodú do rodú. In videl sem »iz bitja v bitje presnavljanje«. Na polici so zaprašene knjige; samouk je Zlodejev rod, pismeni so vsi. V šolo je predaleč.

Pri Bajgotu se je Pohorje najgloblje razkrilo in se prelomilo v najširšo zarezo med Peršetovim in Miznim Vrhom; razgalilo se je do svojega osrčja, do svojih najzlahtnejših sokov in korenin, kjer prislunemo utripu njegovega bitja in žitja. Iz srčnih žil vró vode, vodice, potoki, pritočki, otepajo se sneženega oklepa, žubore tajne pomenke, zdaj ponižnotihe, zdaj srebrnožive; uglasajo nemirne, šumne strune v predigri pomladne overture, da potem v Šumikovem svetišču vzkipe ter Lobnica, Črna, Ribniščica, Kraljiščica zapoje veličastno simfonijo mladopolnega življenja. O, pri Bajgotu se bo nekaj zgodilo!

Tu smo v zvezdi najlepšega pohorskega razpotja: k Arehu (Ruški koči), na Smolnik, na Klopni Vrh, na Falski ribnik, na Veliki Vrh! Kam, vi pohorski romarji? Na vse vetrove nas zanaša val nemirnih struj. Kam nas končno zanese?

Na Veliki Vrh! Samo od daleč ga poznamo! Kadar plovemo po pohorskih vrhovih, se jedva ozremo nanj. Od osrednje pohorske gmote se je odmaknil v stran, na jug, za pet ali več kilometrov proč: separatist je, a v svoji ogromni samostojnosti veličasten in samozavesten razširja svoje oblastveno gospodstvo proti jugu do Konjiških in Bistriških polj, proti vzhodu do Framskih goric. V njem še divja razkošnost, globoka zamišljenost, zamaknjenost v dolgih, dolgih samotah, široko neobdelano polje, neraziskani tereni.

Pod Sv. Arehom na Peršetovem travniku nam vabljava tablica vljudno pokaže novo smer po nepoznanih predelih mimo Tinčeve bajte in lovske kočice grofa Attemsa tja gori proti Svetim Trem Kraljem, pa nas trmasta svojeglavnost le zavrača na staro pot. Pri Zlodjevi bajti se nazadnje odločimo. Odcepimo se od glavne pohorske proge in se vzdignemo na planjo, na Kučejevo frato. Pri Krulčevi bajti se nagnemo s svetom, pa smo že na Peščeni Ravni, a pri Urškinem križu zastanemo. Žena je tu „pokruknila“, noseč težko vrečo moke; v hudi zimi je odrevenela v snegu. Še dandanašnji priča o tem zlu slika na križu. Divja samota nas zavija v svoj zamotani krog. Tod ni kmetij, ni kmetskih selišč, da bi nas petelinov klic pripeljal k živim ljudem; ni ukajočih planincev, s katerimi bi zaorili v te neprodorne samote. Potapljamo se v meditacijah, poglobljamo se vase. »Kako lepo je biti sam.«

In smo na Velikem Vrh (1347 m). S tako lepopisanim svetom se pogovarjamo, razprostranim nad Dravinjo in Dravo mimo kozjekov, rogačev, kop, planj, polj, goric; kako prisrčno se pomenimo s tihimi seli na jasnih poljanah med Konjicami, Poljčanami, Bistrice!

Zazremo se v konjiško jezerce in rišemo pesniško idilo. Pod Vrhom zaslutimo Dom. „Planinski Dom pri Svetih Treh Kraljih“, novovenčani biser v pohorski kroni! Novorojenka je, edinka Slovenjebistriške SPD podružnice, lani v septembru (1934) krščena; letos bo potrjena. — Ima dve obednici, deset posameznih sob in skupno prenočišče. Koča planinska! K vrhovom siliš, pri vrhu si rada, otok sredi morja si nam, dom veselja, angel mirni; v tebi je duh tovarištva, prijateljstva! Boš izpolnjevala te naloge? Blagoslovljena v prvi pomladi, ko se najlepše razcveteš in se ti približamo s pobožnimi koraki po solnčnih pobočjih iz Bistrice na Visolje, Tinje nad Oplotnico, nad Kebljem na Jelenov Vrh, k Trem Kraljem, na Veliki Vrh! Pozdravljen v prvi pomladi!

O, pomlad! Skozi mokre snegove in brozge, skozi sodro, dežje, luže, vodice, nabrane jezove — v viharju vetrov prihajaš, očiščujoča se, in mi gremo skozi tempelj tvojega očiščenja, skozi tvoj purgatorij, da sami te najdemo in se v tebi prenovimo. Ave, ver sacrum!

Solunska Glava (Nežilovske Karpe)

Foto dr. Josip Pretnar

..... prvenstveni vspan Uroša Zupančiča (10. IX. 1954); o = ostop; i = izstop

Uroš Zupančič:

Nežilovske Karpe

(Prvenstveni vzpon na vzhodni steni Solunske Glave.)

Prijetno me je lani proti jeseni, ko smo imeli pri nas deževje in ni bilo misliti na planinsko udejstvovanje, presenetilo povabilo predsednika SPD dr. Pretnarja, naj se z njim skupno udeležim kongresa v carskem Skoplju. Obljubil mi je, da me popelje v divji planinski kraj, njemu in malokomu poznan. Nič gotovega nisem mogel izvedeti iz njega — molčal je in prijetno mu je bilo, da kažem tudi jaz veliko zanimanje za njemu tako priljubljeno Južno Srbijo. Narcčil mi je, naj se plezalsko opremim in da naj si poiščem tovariša; baje je tam sredi stare Makedonije, nedaleč od Skoplja, vzkipela iz temnih šum v nebo ponosna, težko dostopna, nepreplezana stena. (Zemljevidno skico gl. v lanskem letniku, stran 295. — U r e d n.)

Šele med potem sem izvedel ime gore, ki tam doli skriva v sebi probleme za plezalca. Med dolgo trajno vožnjo, ko smo premleli že vse in je nam Slovincem postajalo dolgčas, sva se vsedla na samem. Njegova usta so pričela pričati hvalo v lepih, navdušenih besedah o blizu 1000 m visoki, divji steni, s katero se nad izlivom Babune v Vardar iz gozdov vzpne vzhodni rob Solunske Glave

(2540 m) v Karadžici, tem nekdanj za Turke groznem zatočišču upornikov in komitov. Težko sva čakala, kdaj pridemo v Skoplje in kdaj ga lahko zapustiva, da prideva v osrčje romantičnega, še neznanega planinskega sveta. Minevali so dnevi in počasi so tekle ure naprej; v Skoplju sem čakal tovariša, ki mi je obljubil, da pride za menoj.

Dobili smo v Dušanovi prestolnici mnogo Slovencev; med njimi sem bil gost g. Kappusa iz znane rodovine v Kamni Gorici. Kot strasten lovec po krvi je prehodil velik del, no, skoraj ves makedonski Jug; to zemljo je prehodil, ko je lovil zajce, ptice, a sledovi divjih koz so ga pripeljali tudi tja, kamor je vodila moja pot. Tu sem dobil nove pobude ob vabljivih besedah, ki so opisovale okoličnico Solunske Glave. Pri njem na kosilu, ki ga je priredila njegova ljubezniva gospa, rodom iz Štipa — pristna »Makedonka« — sem imel priliko prečitati domačo revijo »Življenje in svet«, v kateri piše gostitelj baš o Solunski Glavi in vabi Slovence, naj se pridejo pomerit s silnimi, temnimi prevesi vzhodne stene Solunske Glave. Trdno sem bil namenjen, da se odzovem temu klicu; čemu besede? Erez miru sem postopal po Skoplju in pri vsakem vlaku težko čakal tovariša. Zaman! Popoldne 9. septembra pa smo se kratko in malo vsedli v vlak za Veles štirje Slovenci. Zrli smo iz železniškega voza proti jugu; tam daleč se je visok vrh dotikal oblakov, zaslutili smo, kako se imenuje... Na noč smo se poslovili od Velesa. Že prej smo si pa izbrali avto in mladega »šoferja« Alija; nakupili smo si poceni sadja in že je avto brzel po prometni promenadi v noč proti divji malarični pokrajini. Drugi so zadremali, jaz pa zaradi razburljivih misli, ki so se mi porajale v duši in si želele uresničenja, nisem dremal. Gledal sem na razdrapano pot. Sem pa tja jo je preskočil zajec. Ob cesti so čuvali pastirji ovce — prav taki so se mi zdeli ko oni, ki sem jih gledal kot otrok pri jaslicah; v dolgih kožuhih s kuburo na glavi in z dolgo palico v roki. Večkrat pa so na ropot motorja pri ovčariji prileteli k cesti čuvarji ovac, močni psi, več kilometrov daleč od ceste. Človek, pešak v noči, bi ne bil varen pred njimi. Oči in zobje so se jim svetili v žaru reflektorja.

Nekaj pred polnočjo smo se pripeljali v mesto Bogomili; skromna večerja — in že smo pospali v avtomobilu. Rano zjutraj pred tretjo uro nas je šofer potegnil še dalje, pa ne po cesti: to je bila razruvana naša gozdna pot, ali naš Alija je bil pravi umetnik za volanom; ko mu je bilo najtežje, je zapel svojo pesem v žalostnem molu, o djevojcí in o čem lepem, kar prija mlademu fantu. Na koncu poti so nas sprejeli zopet psi, katerih je vsaka vas polna. Selska straža nas je pospremila na pravo pot za selo Paprodište, stražar s puško se je kmalu poslovil, a dalje sta nas spremljala dva zvesta psa. Kmalu za dnem smo prišli v selo, poiskali smo župana, ki mu pravijo v teh krajih »kmet«, in lovca Loza, ki mu je znana vsa gorska okolica; oba sta nam dala dobre nasvete, a Lozo nas je spremil z mlajšim bratom in s konjem v planino. Skozi senčne šume in planine, polne praproti, po kateri ima vas ime, smo prišli na sedlo Čeplje, prijazno mesto za počivanje. Po tleh raste polno sočnih in debelih borovnic, katerih smo se takoj poslužili; med tem smo sede

opazovali gornji del doline Babune, tudi stena sama iznad izvora se tu prvokrat prikaže v svoji mogočnosti in nepristopnosti.

Nisem dolgo čakal; mudilo se mi je. Kratek snimek, in že smo se poslovili. Jaz sem jo naglo ubral počez skozi gosto šumo v smeri stene, a ostali so nadaljevali pot navzgor ob levem robu stene. »Na vrhu se sestanemo,« smo zaklicali drug drugemu in »srečno pot« pa smo se izgubili vsak v svoji šumi. Psa iz spodnjega sela sta vztrajno šla za nami, pridružil se jima je še kozav lovski pes.

Težko sem si utiral pot skozi gost in bohoten bukov gozd, tako gost, da nisem videl stene pred seboj. Kmalu pa sem prodril tako daleč, da se mi je odprl drnast teren na levi strani stene. Nadaljeval sem pot po široki polici proti desni skozi ne vem koliko težko pristopnih grap, ki padajo k izviru Babune. Skoraj v vsaki količkej težki sténici so krožili orli. Ne meneč se za vse, sem le steno opazoval pred seboj in iskal prehodov; kljub vroči pripeki, ki jo je izžarevalo jarko solnce in belo razpaljeno kamenje, sem naglo napredoval. Na mestu, kjer je bila stena lepo vidna pred menoj, sem se vsedel, da si odpočijem. Kar začujem — res sem se ustrašil — za seboj težko dihanje in rušenje kamenja: v resnici sem bil pripravljen na volka — tu mu pravijo »kurjak«; kajti volk ni v teh krajih nič posebnega. Toda ni prisopihal volk; trije upehani psi so si utirali pot proti meni; izmučeni, so se vlegli v mojo senco in težko dihali. Kako zvesta žival! Vsak je dobil kos kruha.

Nadaljevati sem še moral po polici; pse sem zaman podil nazaj. Presekal sem stolp in stopil v gladko, od kamenja in vode izprano grapo, ki sem si jo izbral za vstop. Do tu sem plezal prav lahko v čevljih. Dalje sem v plezalnih le s težavo zaplezal in uspel v gladki grapi, ki je bila poleg gladkosti, še vsa posuta z drobnim prahom; trenje obleke mi je mnogo pripomoglo, da sem prišel na zgornje stojišče. Psi spodaj so spustili obupen lajež; nekaj časa so obletali gladko grapo, a kmalu so spoznali, da ne morejo dalje za menoj. Ubrali so jo nazaj po gredini, le sem in tja so se ustavili in zrlji za menoj — pasja zvestoba! Dalje sem vznemirjeno plezal; bal sem se za pse in zase — v steni nad menoj so krožili orli-plešči. Kmalu in ravno o pravem času pa sem prišel v svoj element: naletel sem na mesto, kjer se grapa drzno dvigne v prevesen, gladek skok; umaknil sem se proti desni po počji, ki je bila plitva, a pred vsem primerna za sigurne stope in dobre prijeme; skozi njo sem prišel na položno, majhno, drnasto reber. Nato sem z varovanjem na klinu, ki sem ga zabil v edino možno mesto, ozko zaraslo žilo, tvegaj riskanten korak na levo proti grapi na lažje položno mesto. Okoli pomola sem prišel zopet na drnasto mesto in sem ob levi počji plezal navzgor; poč pripelje do ogromne špilje, ki se vidi takoj, ko se pride okoli pomola.

Špilja je podobna ogromni, častitljivi, temni katedrali, stene so narahlo prevlečene s sigo, pogled v njo je veličasten, v globino pa grozen. Met kamenja mi je povedal, da je navpična; šele po dolgem času sem čul globoko doli tresk. V tem trenutku sem — ne vem, ali v resnici ali v sugestiji — zaslišal šum vode v globini. Po ozki

in krušljivi gredi sem previdno prečil od špilje proti grapi; kajti moja namišljena smer je vodila navzgor po možnosti vedno v grapi ali desno ob njej. Ko sem zopet stopil v grapo in hotel zaplezati navzgor po njej, sem uvidel, da v tej smeri ne bom uspel; zato sem iskal prehoda po poševni polici proti levi navzgor (možic). Spočetka je polica dokaj široka, a kmalu se prekine skoraj popolnoma. Le neznatni stopi, ki so krušljivi, jo označajo še nadalje; skušal sem na tem mestu zabiti klin, a v krušljivi skali bi moral biti pač četrtr metra dolg, da bi vsaj deloma prijel. Vselej se je med zabijanjem odkrušila večja ali manjša luskasta plast in pokazala se je bela marmornata stena. S klini si torej nisem mogel pomagati.

»Kako dalje?« mi je ključalo v glavi. Nazaj nikakor ne — naprej nemogoče — in vendar: nekaj metrov odloma dalje se je zopet pričela dobra polica, ki je potekala levo navzgor. Kako priti tja preko malih stopov in prijemov? Pogledal sem navzdol; tam daleč sem ugledal pse na povratku. Kako udobno se vračajo. A jaz? Najprej sem si odpohil. Potem sem se po mačje prihulil k steni, tipaje iskal stopov in prečil ko tat, ki je na poti k nepoštenemu poslu. Sam ne vem, kam sem odlagal vso svojo težo; na vse mogoče strani sem jo razdelil, samo na stopala menda nič. Pridrževal sem celo dih, a živci in možgani so narekovali precizne, rahle kretnje — še malo in stegnil sem se proti polici, ki se je zopet pričela. Oddahnil sem se, srce mi je burno bilo, roke in noge so trepetale. Še malo dalje in moči bi mi bile odpovedale; omahnil bi s stene doli v globino — kdo bi me reševal v tem divjem kraju! Pomirilo se je srce, roke in noge.

Še nekaj korakov sem lahko plezal po polici, nato sem hotel po slabo izraženih, prekinjenih počeh preiti v desno smer proti centralni steni. Pa pretežke so se mi zdele poti, postal sem skrajno previden, le malo je bilo predrznosti in tveganosti v meni, potem, ko sem po sreči, sam ne vem kako, prišel preko spodnje prečnice. Ne bilo bi mi dobro, ako bi se zaplezal; zato sem se raje umaknil na levo proti levemu razu. Ravno pravi čas sem krenil s police; ko sem bil na razu, se je preko police vsulo kamenje, ki so ga sprožile koze, pasoč se na ogromnih jasadah nad steno. Tudi na razu se pri takih okoliščinah sam nisem čutil kaj zasiguranega; zelo izpostavljen je in strm, plezal sem po njem navzgor preko latastih odlomov tako daleč, da sem prišel na travnato polico, ki mi je prišla ravno prav. Dalje po razu pleža ni mogoča zaradi rdečega, prevesnega odloma; obšel sem ga po polici na desno, takoj ob njem pa sem zavil navzgor po razu, kajti polica privede v grapo, ki jo zapirajo na desni kompaktne, gladke stene, na levi pa drnasto pobočje z bolvani skal. Po njih sem lahko, a kaj nesigurno priplezal na zgornji rob stene, tik ob drugi manjši jami. Ker pleža na desno od nje vodi preko krušljivih preves, sem krenil od jame po lahki polici na levo proti izstopu (možic).

Ko sem sestopil na travo, sem bil izčrpan in utrujen ko še nikoli — kar padel sem na travo, se zleknil in trdno zaspal. Ne vem, ali je minulo mnogo časa, ko začutim poleg sebe dihanje; v strahu se

prebudim iz sladkega in prijetnega spanca, pa dvojica psov me je obletavala in prijazno migala z repom. Kako zvesti sta živali! Izsilila sta si bogve kje prehod in prišla na gornji rob stene... Srečen sem bil, a zaskrbelo me je, kje je tretji pes — ali se je morda ubil in ga že sedaj uživajo orli — ubogi revež! Prav kmalu pa so prišli i ostali Slovenci po razéh stene, ki se vleče proti levi; radost nad srečnim uspehom je napolnila srca nas vseh. Dvignili smo se, da se vzhopemo na teme premaganega orjaka Makedonskih gora. Oveko-večili smo se ter uživali lep razgled vse naokoli po rajdah gora, ki se v mnogih plasteh dvigajo od najnižjih višin prav tja do oblakov.

Stena in smer v njej je prvenstvena, krušljivost je velika, plezal sem tri ure in pol; tako dober čas zato, ker si nisem privoščil počitka, v skrbeh, kaj me še čaka.

Ko smo se zvečer sestali z Lozom, mu je bilo malo hudo, da je stena padla; on kot domačin je imel več pravice do nje. Sedaj pa ni več deviška! Rekel mi je: »Išao sam kao mačka, bogami junak si!« Pripovedoval nam je o skrivnostih sveta nad zemljo in pod zemljo v okolici; vsekakor hvaležno polje za raziskavanje.

Mih. Jovanović, Skopije:

Čaf-Kadis¹

Do 1924 god. nepregledna širina od Koraba preko Mazdrače² do Kučibabe² bila je savršeno pusta. Bila je to neke vrste »neutralna zona«. Zbog čestih krstarenja (pohodov) brojnih četa kačačkih (kačak = uskok) niko od stočara (pastirjev) nije se usuđivao da stoku tamo izgoni na popašu. Kolika je nesigurnost bila u tome pogledu, može se ceniti po tome, što su takve čete, sastavljene od stotinu i više kačaka, dopirale radi pljačke čak do planine Karadžice, dakle, južnije od Skoplja. Najbogatija popaša ostajala je neiskorišćavana. Tada, pri »odmoru«, kačaci su bez ikakvog straha i obzira lovili po stenovitim, izglodanim rebrima onda silna stada divokoza. Ali daleko od toga da su ih oni utamanili (uničili). Istrebljenje divokoza naišlo je docnije, pošto je sa kačačkom akcijom likvidirano.

Ispod ovih kamenih oglodina, koje se nižu u jednom pravcu na kilometre i čija se visina kreće od 2100—2400 met., šire se oštro talasaste (valovite) prostorijske kao njihovo postolje, tamno zelene, cvetno bujne, najbogatije popaše u čitavoj državi. Dopiru one preko Lukovog Polja do Brodske župe (ka Prizrenu). Nekad, u davna vremena, ispod suvatske zone (planinska travnata paša), pritiskala je zemlju neprohodna gora, čuvena osobito za vlade cara Dušana, koju je šumu u opšte on najstrožijim zakonskim odredbama čuvao. Svirepe (krute) su kazne bile za goroseču još u ono vreme, kad je svugda bila ne šuma, već prašuma. No na mesto nekadanje ogromne gore, ostala je bar (vsaj) dobro zaslojena zemlja.

¹ Prelaz od Šare ka Korabu.

² Mazdrača (po reci Mazdrači) popaša na Šari; Kučibaba — visoravan, bogata ispaša na Šari pored Mazdrače.

S visine posmatrane, ove zelene širine izgledaju kao oblovene povije (obrvje) brdske, preko kojih bi se bez zadivanja moglo do mile volje kretati. A nije tako. Gde mislite da je iza mrtvog ugla plitka uvala, u kojoj ni dobra bukva ne bi mogla da skloni vrh, tamo se kriju nevidljiva, rasturena ogromna stada ovaca, pa i čitavi tesnaci, sa oštrim otsecima i strane sa strmim i dubokim padovima. A s visina linije vidljivih ivica su konture niskih glavica. Tako i Lukovo Polje, između čijeg dna i temena ima do 200 met. razlike.

Ova ogromna visoravan, prošarana množinom glacijalnih jezera, iz kojih se sliva splet potočnih žila ka pritokama Radike, ima u svom jednom delu ka Čaf-Kadisu mučnu istoriju. Godine 1918 otstupao je tu prečicom jedan austriski polubataljon, predvođen Arnautima. Jedan od oficira, u uverenju da su u ovoj pustinji namamljeni, ubije revolverom jednog od Arnauta. To je bio razlog da su svi, sem dvojice, slučajno izbegle iz te kalvarije, našli smrt tu, u blizini današnje žandarmerijske stanice na Čaf-Kadisu. Rasturene su danas kosti i lobanje kojekude (neke su sahranjene), odakle se kroz travu zabele i zakloparaju ispod noge. Slučaj je hteo, da je jedan od te dvojice zaostalih bio posle nekoliko godina naš žandarm baš u zoni ove pogibije. Čudno je osećanje morao imati ovaj srećnik, kad je njegova cokula pri patroliranju udarala o, prekrivene travom, lobanje njegovih drugova.

Do stanične blizine (nadmorska visina 1900 met.) dopire četinarska (iglasta) šuma, u čijoj je blizini bačilo (planšarija) braće Dikovića. A gde je bačilo blizu šume, teško njoj. Pa i ovoj. Šumaru, čija je baza u Žirovnici (pored Radike), treba 2 dana dok dođe do ovog reona. Ipak se nameće ona misao koju sam ne jednom istakao: dok se ne sazidaju šumarske kućice — a njih, uz umnožavanje ne kancelariskog, već terenskog šumarskog osoblja, treba što hitnije graditi, neophodno je uz žandarmerijske stanice priključiti i šumarevo žilište, ako se hoće da se samo ne deklamuje o nekoj zaštiti šume (daleko sam, međutim, od toga da vidim njeno unapređenje ovde na Jugul!).

Najviše se ove šume održalo ovde na sastavu Hadine Reke i Futeljskog Potoka, koji je predeo jedan od najveličanstvenijih, najdivljijih, najbesputnijih i stoga najzbudljivijih lepotom u čitavoj državi. Naročito odatle, pa do Torbeškog Mosta, gde je bio najsigurniji i najudobniji zimovnik čuvenog kačačkog harambaše Zijasa Kaljoša i njegovog buljuka (čete). Tu, o jednoj od njegovih pećina do koje mu čitav puk vojske ne bi mogao prići, a da sav ne izgine, i danas leže ostaci postelje i oglodane kosti jagnjeće ili divokoza. Otuda, valjda, i sama ogromna žandarmerijska stanica na Čaf-Kadisu pretstavlja čitavu prostranu kamenu kulu sa mnogobrojnim puškarnicama, danas već izlišnim (odveć). Nemoguće su više Kaljoševe mnogoljudne čete, koje bi udarale na žandarmerijske stanice, kao nekad. Ali ako je minula opasnost od kačačkih prepada, ostalo je ipak još nešto što treba na ovim neposećivanim i neispitanim visinama štititi. A to je: šuma i visoka divljač koja u svim kulturnim državama pretstavlja neocenjeno blago.

Josip Perme:

Kako je bila odkrita »Županova jama«¹

Dne 26. maja 1926 sem se napotil s svojim 16 letnim sinom Josipom v tako imenovano brezno pri »Opolzlem Kamnu« z namenom, da bi po kakem podzemeljskem rovu splezal v tako imenovano jamo »Ledenico«. G. Ivan Ogrinec in njegov sin Anton sta naju spremljala do omenjenega brezna. S seboj smo imeli dve žepni električni svetilki, nekaj baterij in sveč, merilni trak, več svinčnikov, nekoliko papirja in 3 škatlice vžigalic.

Tako opremljeni, smo korakali po gozdni tišini. Ko smo prišli do podružnice na Tabor, smo si izposodili leseno lestvo, dolgo 11 m. Lestvo smo postavili v brezno, katerega navpična višina je 9.30 m. Vsled poševne stoje je bila lestva prekratka; zato je bil pogled v brezno še strašnejši. G. Ogrinec je ostal zgoraj, njegov in moj sin pa sta bila pogumno pripravljena iti z menoj v globino.

Zlezli smo po lestvi v brezno; opazili smo precej nagromadenih skal, veliko zemlje, vej in drugih od zunaj v jamo vnešenih predmetov. Spremljevalcema sem naročil, naj nagromadeni material vsaj za silo odstranita, sam pa sem šel na najnižjo točko in sem poskušal najti podzemeljski rov, po katerem bi se dalo priti v »Ledenico«, ki je 114 m oddaljena v smeri nižje lege zemljišča. Tako sem pričel plezati po zemeljskem rovu v smeri proti »Ledenici«. Rov se je čimbolj zoževal ter se polagoma tako popolnoma zožil, da v navedeni smeri nisem mogel več naprej. Svetil sem si z žepno svetilko. Ko sem se prepričal, da ne morem več naprej, sem se vrnil po rovu nazaj na najnižjo točko brezna. Pričel sem iznova raziskavati in sem našel drugi podzemeljski rov, tudi v smeri proti »Ledenici«. Ta rov je bil sličen prvemu, le polovico krajši; a tudi tukaj sem na žalost ugotovil, da ne morem dalje, in sem se vrnil. A nisem odnehal. Opazil sem novo ozko votlino, ki pa ni bila izpeljana tako točno v smeri »Ledenice«; vendar sem upal, da pridem po kakih ovinkih na zaželeni kraj. Plezal sem dalje v vodoravni smeri višine po raznih ovinkih in sem čez več ur priplezal med skalovjem nazaj na zgornji del brezna, in to na najvišji točki.

Bil sem že ves izmučen, od plezanja so me bolele noge. V prvotnem breznu iščem s spremljevalcema še nadalje kakšnega rova, a zaman. Nato smo brezno izmerili; ugotovili smo premer 15—20 m. Po končanem merjenju se odločim, da gremo domov. Tako smo torej bili pripravljene, da gremo po lestvi ven iz brezna. Stopil sem prvi k lestvi, z levico se primem za njo, v desnici pa sem držal električno svetilko. Stopim na prvi klín lestve; v istem hipu se mi spodrsne, a ker sem se z levico dobro držal, sem se s telesom nekoliko zavil ter z desnico, v kateri sem imel svetilko, omahnil. V tistem hipu sem zagledal odsev svetilke skozi neko skalo ob strani brezna in ob skali majhno votlinico. Votlina je bila ravno v nasprotni strani »Ledenice«. Takoj se zopet odločim, da bom še nadalje raziskoval; svojima spremljevalcema naročim, naj ostaneta v prvotnem breznu, jaz pa sem se splazil po najdeni votlini.

Votlina, po kateri sem lezel, je bila v začetku zelo ozka in nizka; ko pa

¹ »Županova jama«, imenovana po županu Josipu Permetu v Ponovi vasi pri Grosuplju. Najboljši dostop je z železn. postaje Grosuplje; odtod 3 km po banovinski cesti v Ponovo vas, kjer gre posetnikom g. Perme v vsakem oziru na roko. Strokovno je jamo opisal prof. dr. V. Bohinec v »Geograf. vestniku« II./1926, str. 156 i. sl. s skico in slikami. — Poset jame se zelo pripo-roča. — U r e d n.

sem prelezel 2 m po rovu, se je ta razširil in zvišal. Šel sem polagoma dalje, in sicer tako, da je rov dobival čim nižjo točko. Tako pridem 15 m po rovu; tu vidim, da je nekoliko zaprt s skalami, med katerimi se je videlo po razpokah, da se votlina nadaljuje. Razmišljam, od kod te skale, osvetim obok in vidim približno 1 m široko zaseko v oboku, od koder se je skalovje gotovo utrgalo in se sedaj v rovu nagromadilo. Sedem na skalo, razmišljam, kako bi se mogle skale brez kakih večjih posledic podreti, da bi si na ta način omogočil pohod po rovu. Uvidim končno, da bi moje početje moglo biti nevarno, ker bi s sunkom stresel tudi druge skale, ki bi se zrušile na mene. Preden pa sem se vrnil ven, sem še enkrat med skalami, katere so bile sesedene, posvetil; zdaj opazim, da je naprej še rov, popolnoma nehoče sem pograbil kamen, ki je tvoril nekako steno čez rov, in sem ga skušal polagoma odstraniti; kamen se pa ni ganil. Pomagam še z drugo roko; dasiravno sem imel v njej svetilko, sem toliko pripomogel, da je kamen izginil v globino. Od padca je precej odmevalo. Nato nekoliko osvetim zaseko na oboku; ko se prepričam, da se kameenje ne ruši naprej, poderem še štiri kamne, nakar grem polagoma po rovu dalje. Tako sem prišel na rob skale, od koder mi ni bilo mogoče doseči najnižje točke; vendar sem z lučjo ugotovil, da se votlina še nadaljuje, in sicer v desno smer.

Odločim se, da grem zopet nazaj v prvotno brezno, kjer sta me čakala spremeljevalca. Razložim jima, kako daleč sem bil in kako sem podiral po rovu skale, da sem si napravil pot.

Povabil sem ju s seboj, da jima razkažem, do kam sem prišel. Ogrinec me spremlja do sesedenega skalovja, moj sin pa gre z menoj do konca mojega prejšnjega prodora. Dalje tudi on ni mogel. Pričela sva meriti z merilnim trakom po rovu. Merila sva navkreber proti prvotnemu breznu, zapisoval sem sproti dolžine, napravil s svinčnikom na polo papirja skico rova, zaznamoval sem tudi dve opasni skali. Spomnil sem se, da bi bilo dobro izmeriti točno, koliko padca ima rov. Vzamem merilni trak, ga spustim naravnost, a začuden opazim, da je samo 2 m globoko, kar se nikakor ni ujemalo z mojo prvotno na oči merjeno globino 6 m. Z lučjo sem dognal, da je merilni trak najprej obstal na veliki skali, a rov se je pogrezal še bolj v globino. Zdajci mi pride na misel: če bi imeli lestvo, bi jo postavili na skalo, kjer je ostal merilni trak, in tako bi se dalo priti v nižino rova.

Naročim svojima spremljevalcema, naj gresta k podružnici na Tabor in si izposodita še eno lestvo, 2—3 m dolgo, katero naj čimprej prineseta v brezno. Po naročilu takoj odideta, sam pa ostanem v rovu ter preiskujem stranske dele. Pridem do nekega stranskega rova, lezem po njem dalje, rov se znižuje, ob isti priliki mi pade svinčnik iz žepa v globino; odmev me opozori, da stojim pred žrelom brezna. Pričnem se polagoma pomikati nazaj, skušam se obrniti, a rov je bil preozek; moral sem še nekoliko časa s hrbtom naprej. Končno sem prišel v toliko širino rova, da sem se mogel obrniti. Zaslišim klic; bila sta moja spremljevalca z lestvo. Klicala sta me že več časa, a jih nisem slišal, ker sem bil v stranskem rovu. Ko pridemo po glavnem rovu na rob skale, spustim lestvo v globino ter jo postavim na skalo; privezati je ni bilo mogoče, spremljevalcema sem naročil, naj jo držita varno. Primem se za skalo in poskušam stopiti na lestvo; ker pa je stala navpično proti desnici, se mi je šele z velikim naporom posrečilo nogo toliko upogniti v stran, da sem stopil na lestvo ter prišel srečno do dna. Zdaj lestvo popravim, jo nekoliko podložim in trdno primem, da sta spremljevalca prišla dol. Pri luči se prepričam, da se zavije rov bolj desno,

vzamem v roko lestvo, splezam z njo po skalah za 1 m nižje, potem jo pa postavim še 3 m v globino. Po lestvi grem zopet v globino, seveda tudi moja spremljevalca; šli smo nekaj metrov po globini, tako smo prišli do prepada, ki pa je bil z naravnimi skalami nekako zavarovan. Opazil se je le po ozki razpoki. Vrgel sem kamen skozi razpoko v prepad. Po padcu sem računal, da je prepad globok kakih 15 m. Opazil pa nisem kake posebnosti, razen nekaj sige ob straneh rova; zato sem se odločil, da gremo nazaj in domov.

Plaže se po rovu, pridemo do lestvice in gremo po isti ven iz vzporednega rova; primem lestvo, jo vzdignem ter jo nesem na isti prostor, kjer je bila prvotno postavljena. Spomnim se, da bi bilo treba pogledati še na levo stran. Posvetim proti skalam leve strani, opazim majhno votlino, napravim od lestve štiri korake proti votlini in zagledam dva krasna kapnika, približno 4 m visoka, močna 20 cm. Bela sta kakor marmor, ravna kakor sveča. Pokličem spremljevalca; v obližju kapnikov se je votlina primerno razširila in čudili smo se krasoti teh kapnikov. Odločil sem se, da grem v ravni smeri ob stranskem rovu še naprej. Votlina je bila podobna 1 m široki in 5 m visoki razpoki v dolžini približno 30 m. Tam se končuje; ker v tej razpoki ni bilo nič posebnega opaziti, smo se vrnili h kapnikoma, ki smo si jih natančneje ogledali; vedno lepši so se nam zdeli. Ravno, ko sem nameraval dati ukaz, da odidemo iz votline na prosto, ugledam v višini v obližju kapnikov še eno votlino, v kateri so bili videti kapniki. Splezam v višino po skali, spremljevalca za menoj in pridem v krasno, sedaj imenovano »glavno dvorano«. Tu se blišči na tisoče krasnih kapnikov, stalagmitov in stalaktitov! Polagoma gremo nekoliko v breg in pridemo do velikega kapnika, sedaj imenovanega »spomenik neznanemu junaku«.

Bili smo presenečeni, stali smo nepremično in gledali to podzemsko krasoto. Spremljevalca sta začela peti in vriskati. Lotili smo se merjenja, napravil sem malo skico, zaznamoval tudi nekaj glavnih kapnikov. Kar začne svetloba žepne svetilke pojemati. Torej hitro ven! Takoj se napotimo po rovu, obe svetilki sta le malo brleli; ko pridemo v sredino rova, to je na najnižjo točko, nam popolnoma ugasneta. Drugo polovico rova smo si razsvetljevali le s 3 cm dolgo svečico. Hiteli smo, da bi dosegli prvotno brezno; če nam ugasne še svečica, bi v temi ne mogli nikamor iz še nepoznanega rova. Svečica je, hvala Bogu, brlela do skrajne točke — do brezna.

V popolni temi smo počasi lezli po 11 m dolgi lestvi, ki se je pod težo udajala; prikobacali smo do vrha na prosto; a tudi zunaj je bila tema, ker je bilo že pozno v noč.

Obzor in društvene vesti

Iz slovanskega alpinizma. — Delo Čehoslovakov.

Čehoslovaško planinstvo je po večini organizirano v Klubu Čehoslovaških Turistov, ki predstavlja po številu članov in po gospodarski sili najmočnejšo slovansko planinsko skupnost. — Po zadnjih podatkih, ki jih posnemamo iz klubovega uradnega poročila, znaša število članov 122.158, med temi okrog 8000 naraščajnikov. Ta množica turistov je porazdeljena na 362 odborov (t. j. podružnic), ki so združeni v 34 žup. — Finančna moč kluba je razvidna iz dejstva, da Čehi cenijo računski promet vseh edinic in podjetij v letu 1934 na okroglo 60.000.000 Kč.

Delo te ogromne organizacije sega precej preko okvira drugih alpinskih društev; razteza se — kakor bomo pokazali kasneje — močno na polje tujkega prometa in čisto sportnih združenj.

Zaznamovanje potov izvaja klub v velikanskem obsegu: 35.000 km markiranih cest in steza zahteva ne le mnogo vzdrževalnega dela, temveč tudi prav znatnih izdatkov. V l. 1934 so nanovo markirali potov v dolžini 3096 km, popravili markacije v dolžini 7324 km ter namestili 1817 orientacijskih tablic; skupna vsota, ki jo je klub lani žrtvoval za to panogo svojega dela, znaša okrog 110.000 Kč. — Kakor DÖAV, pospešujejo tudi Čehi ureditev dolgih potov (Höhenwege v Visokih Turah! itd.); tako se rasteza lani otvorjena in vseskozi zaznamovana pot Karla Havlička Borovskega od Nemškega Broda pa do Kutne Gore, kar pomeni, da je dolga približno 100 km.

Število hotelov, koč, zavetišč in podobnih zgradb, ki jih poseduje KČT (Klub Češkoslovaških Turistov), znaša okrog 120; poleg tega upravlja še 796 prenočišč z 9176 ležišči za mladino; ta prenočišča izkazujejo v letu 1934 okrog 105.000 nočevanj.

Zaščita naravnih in zgodovinskih znamenitosti Češkoslovaške republike vrši klub na ta način, da ima v posesti ali v najemu vrsto zgodovinsko znamenitih stavb, zlasti gradov, ki jih iz svojih sredstev popravlja. Tudi v nekaterih znamenitih jamah, ki so ali njihova last ali vzete v najem, so čl. turisti uredili dostope, pripravili notranjost ter jih znanstveno raziskali.

Lepe uspehe dosegajo češkoslovaški turisti na polju kulturnega udejstvovanja. »Časopis turistů, njihov glavni organ, izhaja v približno 60.000 izvodih in ga prejemajo člani po režijski ceni. — Pri ilustriranem tedniku »Letem světem« ima rezervirane 4 strani, ki jih redoma napolnjuje s slikami iz planinskih predelov Češkoslovaške. — Krasen je list »Krasny Slovenska«; tiskan je na izredno finem papirju in odlično ilustriran. — Skoraj vsaka župa in vse večje podružnice imajo nadalje svoja glasila, tako Praška sekcija revijo »Kdy a kam«, akademiki »Studentska turistika« itd.

Velikansko je število podrobnih vodnikov, ki jih je že izdala in jih še leto za letom izdaja centrala s podružnicami. Klub ima svoje vozne rede in obsipa državo s svojimi propagandnimi brošurami in letaki.

Važen korak je napravil KČT s tem, da je v vojaškimi zemljepisnim zavodom sklenil pogodbo, ki obvezuje vojno-geografski institut k izdajanju kart-specialk, v katerih bodo načrtana vsa zaznamovana pota; lani je izšla karta Vis. Tater, smučarska karta Vis. Tater, barvana generalna Sumave in še nekaj. Pripravljen pa je že material za vrsto nadaljnjih priročnih zemljevidov. — Omeniti bi bilo še okrog 400 predavanj, ki jih je klub priredil v letu 1934, ter razne razstave, fotografarske in turistične, ki so deloma izletno-propagandnega, deloma pa tudi celo gospodarskega značaja.

Kakor pri Bolgarih so tudi pri Čehoslovakih zelo priljubljeni skupni izleti. Lansko leto je društvo priredilo 2450 poldnevni, 5561 celodnevni, 796 večdnevni izletov in 78 odprav v inozemstvo (med njimi 4 v Jugoslavijo).

Smučarstvo se v klubu močno širi, podružnice so priredile v letu 1934 246 »suhih« in 278 praktičnih tečajev in 52 tekem; vsega skupaj štejejo smučarski odseki v podružnicah okrog 20.000 članov. Veliko pozornost posvečajo Čehoslovaki zimskim markacijam, s katerimi so že prepregli vse svoje gorske predele.

KČT goji tudi vodno turistiko; ker je češkoslovaška s svojimi številnimi jezeri in vodami za ta sport prav pripravna zemlja, je število »kanoistov« (Vodáci KČT) znatno. 1376 članov poseduje okrog 500 čolnov, tretjino vseh kanoov, s katerimi razpolaga Zveza čl. kanoistov.

Pri osrednjem odboru KČT obstoji alpinistična komisija (horolezecká komise), ki ima namen pospeševati strmo alpinistiko. Komisija se briga za vodništvo, upravlja reševalno službo, prireja alpinistične tečaje za voditelje in poklicne vodnike in tečaje za reševalce. Najmočnejše skupine »gorolezcev« imajo podružnice v Pragi, Brnu in nekatere slovaške sekcije (Stari Smokovec, Bratislava itd.). — Alpinistična sekcija dela roko v roki s »Klubom alpinistov«, ki zastopa ostro alpinistično smer. Ta klub se udejstvuje seveda predvsem v stenah Visokih Tater. Široki delokrog osrednje češkoslovaške planinske organizacije označuje dejstvo, da ima KČT tudi ciklistične in motociklistične sekcije in tenisove krožke. Nič čudnega ni, da tako premožno društvo o Božiču obdaruje revno deco. (Lansko leto je bila za to svrhu porabljena vsota 40.000 Kč.)

Tako predstavlja KČT izredno močno vsenarodno češkoslovaško organizacijo, ki s svojim delom in vplivom sega daleko preko okvira naših planinskih društev. Dne 10., 11. in 12. junija letos je obiskala na poti na morje mimogrede naše kraje močna skupina članov KČT (okrog 70 dam in gospodov), ki so si ogledali našo Gorenjsko in so občudovali Bled, Bohinj in Kranjsko Goro. Vodil jih je načelnik praškega odbora KČT (nad 30.000 članov močne podružnice) viš. svetnik Jiří Kamenecký, znani čl. pisatelj potopisov in vodičev in urednik potopisnega feljtona v »Narodni politiki«. Obljubil je pri svojem odhodu, da bo vsako leto pripeljal številne skupine češkoslovaških turistov v Jugoslavijo, da bodo medsebojni stiki med čl. in jugoslovanskimi planinci zopet tako krepki, kot so bili v predvojnih časih Chodounskega in tovarišev. Dr. A. B.

G. Lipovec Joža nam sporoča sledeče: V junijski številki Pl. V. na strani 181 vrisana smer po sev.-vzh. razu Jalovca je pod sliko brez njegove krivde glosirana napačno kot: smer Lipovec. Razvidna in odgovarjajoča glosa je: smer Comici, Lipovec, Escher, Mally.

Razled po planinskih časopisih.

Der Bergsteiger. Januar—maj 1935. — Emil Ertl objavlja v januarski številki izčrpno poročilo o mednarodni himalajski ekspediciji iz leta 1934. — Dramatičen je opis Rudolfa Petersa »V boju za severno steno Grandes Jorasses«, strahotno, še vedno neosvojeno, ki je tudi pisatelju in njegovemu spremljevalcu Petru Haringerju z uspehom kljuvalo. P. Haringer je pri reševanju »zadnjega velikega problema v Alph« našel smrt. — Originalen in z lepimi slikami opremljen je spis Henry Hoeka »Gozd in les v gorah«. — Za nas posebno zanimiv je članek Pavla Aschenbrennerja v febr. štev. »Neposredni vzpon čez severno steno Travnika«. Pisec in njegov tovariš H. Tiefenbrunner sta pri tem plezanju uporabila vse pridobitve najmodernejše plezalne tehnike; spis se čita ko roman. — V aprilski številki opozarjamo na turo Adolfa Göttnerja: »Greiben Pétéret in Monblank« (ki je bil ob tej priliki prvič v celoti preplezan) in na poučno teoretično razmotrivanje o »preizkušanju vrvi« (Hans Schwarz). — Ista številka prinaša izpod peresa dipl. ing. Fedorja Šviglja članek »V smučarskem raju Zlatoroga«, ki vsebuje spretno pisan oris ture skozi Krmo do Staničeve koče, preko Hribaric in Zajezer na Planino na Kraju in odtod čez Škrbino na Vogel in v Boh. Bistrico. Članek je ilustriran s 3 risbami E. Dvorskega.¹ — Majska številka prinaša opis vzpona na Veliko Zinno čez severno steno (Josef Brunhuber), ki sta jo kot prva izvedla Dimai in Comici. — Isti zvezek ima tudi opis »o alpskem kajak-sportu«.

Deutsche Alpenzeitung, krasno ilustrirana, na najfinejšem papirju tiskana reprezentativna nemška alpska revija, je svojo majsko številko 1935 posvetila alpskemu filmu. Arnold Fank, Louis Trenker, Emil Ertl in Ernst Baumann, sami znameniti nemški filmski operaterji, objavljajo tu svoje misli, spomine in izkušnje na polju alpskega filma. Ilustracije seveda prvovrstne! — V junijski številki je poleg drugih zelo lep članek Hansa Scherzerja »O alpskih cvetlicah in alpski zemlji« ter Hugona Tomaška prispevek »O gorskih turah s kratkimi letnimi smučmi«.

Blgarski Turist prinaša v skupni številki februar-marec obširen prevod članka dr. Jos. Pretnarja »Po planinah južne Srbije«, ki je izšel v lanskem »Planinskem Vestniku«. Prevod je oskrbel sourednik »Blg. Turista« Iv. Stavrov; naslov mu je: »Patuvane iz makedonskote planine«. Prevajalec je svoj prevod opremil tudi s pripombami, posebno o nekaterih geografskih imenih.

*

† Franc Eiletz, spominska plošča. Tragično preminulemu planincu in odborniku g. Francu Eiletzu je Mislinjska podružnica v Slovenjgradcu v soboto, dne 6. julija dopoldne ob lepi udeležbi odkrila spominsko ploščo nad krajem nesreče ob novi poti na Uršljo Goro. Po svečanosti odhod na Goro, kjer se je zažgal kres v čast sv. Cirilu in Metodu. V nedeljo, 7. julija je bila ondi služba božja v romarski cerkvi.

¹ Jesenice označuje spis z imenom Assling; to je pač zakrivila redakcija lista.

Drago Ulaga: Crawl — prsno in hrbtno plavanje. Ljubljana 1935. Samozaložba (Emonska cesta 20). Tudi v knjigarnah in kopalščih. Cena 16 Din. — Prav za sezono priporočamo to učno in pobudno knjižico o najbolj zdravem in užitnem telesnem gibanju, o plavanju. — O tem novem delu sila prizadevnega pisatelja bomo še izpregovorili.

SPD v številkah.* Najboljši dokaz vsakega uspeha so statistične številke. Iz tabele o stanju SPD na str. 129 »P. V.«-a se vidi povečanje števila članstva, ki je prekorajlo 8000. Primerjajoč prejšnja leta, opazimo, da je l. 1934 tretjina podružnic znatno napredovala, posebno so narasle podružnice: Kamniška za 27% in Mislinjska za 25,5% proti letu 1933. Nekatere podružnice so svoje število članov stabilizirale, kar je dokaz, da so povoljno prebrodile krizo, ki je zajela tudi planinstvo. — Posebno skrb je treba obrniti na podružnice, ki so prizadete s stalnim padanjem števila članstva; to so leta 1932 in 1934 podružnice: Kozje s padcem za 60%, Ruše 40%, Mežica-Crna 39%, Prevalje 23,7%. Imamo torej podružnice, ki so tekom dveh let izgubile celo 60% svojega članstva, akoprav je absolutno število članov SPD naraslo za 44%.

Tudi število naročnikov društvenega časopisa je med člani znatno napredovalo, od povprečno 18,8% na povprečno 24%, tako da pride en izvod časopisa na vsake štiri člane SPD. Odstotek naročnikov v podružnicah pa se jako menja. Na prvem mestu je podružnica Gorje-Bled s 44,2% naročnikov med društveniki; sledijo po vrsti: Kranj 35,5%, Ljubljana 35,5%, Škofja Loka 29%, Kamnik 24%; a dalje pod 24% (povprečnice): Srednja Vas 23%, na sedmem mestu Mislinjska v Slovenjgradcu 21,9%.

V pogledu naročnikov so vse podružnice lepo napredovale, razen Litijske, ki je popustila od 15,1% na 10,8% in je tako nazadovala z 11. mesta v letu 1933 na 21. v letu 1934. — Posebno očitno je napredek podružnice v Slovenjgradcu, ki je 1933. leta bila na 29. mestu, a 1934. se je povzpela na sedmo, Slovenjebistriška od 25. mesta na enajsto z 18,3% naročnikov. Tak napredek bodi drugim v zgled!

5. štev. Plan. Vestnika prinaša na str. 161 preglednik o posetu planinskih zavetišč SPD v letu 1934. Število zavetišč je od 52 v letu 1933. naraslo na 55 v letu 1934. Glavni delež posetnikov tvorijo Jugoslovani, skupno 79.480, kar predstavlja soliden temelj za nadaljnji uspešni razvoj našega planinstva. Od absolutnega števila 85.199 je samo 6,7% inozemcev različnih evropskih držav, na prvem mestu so Avstrijci, dalje po vrsti Nemci in Čehoslovaki; vsi ostali narodi so zastopani v neznatnem številu.

Poset posameznih postojank se giblje od 185 (Koča v Spod. Krmi) do 6192 (Mariborska koča na Pohorju). Povprečno število je 1549 posetnikov na vsako postojanko, 19 jih je nad tem številom. Največje število obiskovalcev privlačuje Pohorje, pač zaradi osrednje lege, lahkega pristopa za široke mase in zaradi idealnih snežnih razmer, vsled česar morejo planinska zavetišča biti odprta preko celega leta. Zelo slabo so obiskovane obrobne koč v Bohinjskem gorovju: Orožnova koča 290 (na 52. mestu) in Malnarjeva 236 (na 54. mestu); nerazumljivo je, kako planinci zanemarjajo te lepe planine. Na zadnjem mestu je koča v Spodnji Krmi, verjetno zato, ker večina planincev krene skozi romantična Vrata ali bližnji Kot; tudi je Krma v planinskem svetu malo znana in bi bilo umestno kaj ukreniti za njeno popularizacijo.

Največji odstotek napredka v posetu so dosegle napram prejšnjemu letu 1934 tele postojanke: Koča na Smrekovcu 166,8%, Roblekov Dom na Begunjščici 88,7% (obe postojanki sta bili otvorjeni šele v sredi sezone 1933, zato je razumljiv napredek v celotnem nastopnem letu), Triglavski Dom na Kredarici 83,4%, Dom na Krvavcu 36,2%, Mozirska koča na Golteh 30%, Hlebov Dom na Smolniku 30%, Kadičnikova koča na Golici 25,8%, Planinski Dom na Mirni Gori 25,5%, Senjorjev Dom na Pohorju 17,3%, Kocbekov Dom na Korošici 14,6%, Cojzova koča na Kokrskem sedlu 12,5%, Koča na Rogaški-Donački Gori 12,4%.

Ena tretjina koč se v posetu ne razlikuje od 1933. leta, a ena tretjina je imela manjše število. Nekatere kažejo izgubo preko 50%, n. pr. Erjavčeva koča na Vršču 53,9% in koča pod Bogatinom 52,5%. Aleksandar Sviridov (Beograd).

* Ta statistika našega beogradskega sotrudnika naj pokaže, kako pazno zasledujejo naš napredek planinci izven ožjega področja našega društva. — Uredn.

Oprema in oskrba v gostiščih SPD.

Tek. št.	Naziv planinske postojanke	Postojanko upravlja SPD v	Nadmorska višina m	Oskrbovano		Sobe		Skupna ležišča			Skupno število ležišč	Ime oskrbnika oziroma oskrbnice		
				poleti	pozimi	Število sob	Število postelj	Prenočnina za		Število ležišč			Prenočnina za	
								člane	ne-člane				člane	ne-člane
1.	Aleksandrov Dom n. Tr.	Ljubljani	2408	od 28. 6. dalje	—	9	18	15-	30-	25	6-	12-	43	Grm Ivanka
2.	Aljažev Dom v Vratih	«	1010	od 15. 5. dalje	—	16	47	15-	30-	28	6-	12-	75	Torkar Minka
3.	Celjska koča	Celju	650	stalno	stalno	2	8	10-	15-	—	—	—	8	Doplihar Cvetko
4.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	Ljubljani	1791	od 8. 6. dalje	—	3	14	12-	24-	10	6-	12-	24	Erjavšek Franc
5.	Češka koča pod Grint.	«	1543	od 28. 6. dalje	—	2	11	15-	30-	7	6-	12-	18	Starc Pija
6.	Dom v Kamn. Bistrici	«	601	stalno	stalno	12	38	15-	30-	20	5-	10-	58	Uršič Peter
7.	Dom na Krvavcu	«	1700	«	«	4	11	15-	30-	20	6-	12-	31	Gabron Berta
8.	Dom na Mrzlici	Trbovljah	1000	«	«	6	12	10-	20-	22	4-	8-	34	Rinaldo Kristina
9.	Dom na Uršini Gori	Slovenjgradcu	1696	maj—sept.	ključ	7	27	10-	20-	40	4-	8-	67	Krevh Mimika
10.	Erjavčeva koča na Vršiču	Ljubljani	1523	od 28. 6. dalje	po objavi	7	13	15-	30-	11	6-	12-	24	Pečar Julka
11.	Frischaufov Dom na Okrešlju	Celju	1378	od 1. 6. dalje	—	7	20	12-	20-	26	6-	12-	46	Robnik Jaka
12.	Hlebov Dom n. Smolniku	Rušah	868	stalno	stalno	4	8	10-	15-	10	5-	8-	18	Dolinšek Tončka
13.	Kadilnikova koča n. Gol.	Jesenicah	1836	od 1. 5. dalje	—	6	15	15-	30-	16	8-	16-	31	Bizjak Francka
14.	Kocbekov Dom na Korošici	Celju	1808	od 25. 6. dalje	od 1. 3. dalje	5	22	12-	20-	30	6-	12-	52	Dežman Franc
15.	Koča na Boču	Poljčanah	980	stalno	stalno	—	—	—	—	—	—	—	—	Jerman Martin
16.	Koča pod Bogatinom	Sr. vasi v Boh.	1513	28. 6.—30. 10.	20. 12.—1. 5.	3	22	12-	20-	—	—	—	22	Štros Cecilija
17.	Koča na Donački Gori	Rogaški Slatini	883	stalno	stalno	—	—	—	—	10	5-	10-	10	—
18.	Koča na Gozdu	Kranjski Gori	1226	15. 6.—15. 9.	ob ned. in praz.	6	14	1-	15-	20	5-	6-	34	Vertelj Marija
19.	Koča na Kamn. Sedlu	Ljubljani	1884	od 8. 6. dalje	—	3	16	12-	24-	10	6-	12-	26	Erjavšek Marička
20.	Koča na Klopnem Vrh	Mariboru	1335	stalno	stalno	5	26	15-	20-	20	5-	10-	46	Dolinšek Pepca
21.	Koča v Krnici	Kranjski Gori	1218	15. 6.—15. 9.	ob ned. in praz.	4	9	10-	15-	—	—	—	9	Mrak Pavla
22.	Koča na Lisci	Zidanem Mostu	924	stalno	stalno	5	14	15-	25-	2	10-	15-	16	Škrab Ivanka
23.	Koča na Ljubniku	Škofji Loki	1024	«	«	3	4	10-	15-	14	6-	10-	18	Triplat Kati
24.	Koča na Pesku	Slov. Konjicah	1382	«	«	4	21	15-	20-	26	5-	10-	47	Dvoršak Josipina
25.	Koča na Smrekovcu	Šoštanj	1377	«	«	5	14	10-	12-	16	4-	6-	30	Sevčnik Ivan
26.	Koča v Spodnji Krmi	Dovju Mojstrani	892	—	1. 10.—31. 5.	—	—	—	—	11	8-	10-	11	Rekar Lojze
27.	Koča pri Triglj. jezerih	Ljubljani	1683	od 28. 6. dalje	po obj. v čas.	9	24	15-	30-	18	6-	12-	42	Zvan Ivanka

28.	Koča na Veliki Planini	Ljubljani	1558	stalno	stalno	—	—	—	—	39	10-	20-	39	Šlebic Andrej
29.	Krekova koča na Ratit.	«	1666	od 28. 6. dalje	—	3	7	15-	25-	8	6-	12-	15	Markež Franciška
30.	Koča na Sv. Planini	Litiji	985	stalno	stalno	3	15	8-	10-	—	—	—	15	Zavraš k Zoika
31.	Koča na Kremžar. Vrh	Slovenjgradcu	1161	«	«	2	8	5-	10-	40	5-	5-	48	Polenik Karl
32.	Mariborska koča	Mariboru	1080	«	«	27	62	15-	20-	20	5-	10-	82	Gobec Mara
33.	Mozirska koča n. Golte	Celju	1344	«	«	2	9	10-	15-	16	6-	10-	25	Lesjak Lovro
34.	Orožnova koča n. C. Prsti	Ljubljani	1349	od 8. 6. dalje	po objavi	2	5	15-	30-	20	6-	12-	25	Smukavec Ivanka
35.	Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini	Celju	757	stalno	stalno	3	15	10-	15-	5	5-	10-	20	Herle Fort.
36.	Plan. Dom v Log. dolini	«	757	od 1. 5. dalje	—	24	56	20-	22-	17	6-	10-	73	Knaflič Angela
37.	Plan. Dom na Mirni g.	Črnomlju	1048	stalno	stalno	2	12	10-	15-	10	3-	5-	22	Kobalj Anton
38.	Prešernova koča n. Stolu	Kranju	2098	od 8. 6. dalje	—	2	9	15-	30-	35	8-	12-	44	Globčnik Klara
39.	Roblekov Dom na Begunjščici	Radovljici	1757	1. 7.—15. 10.	po objavi	3	7	15-	30-	35	10-	20-	42	Gašperin Franc
40.	Ruška koča na Pohorju	Rušah	1249	stalno	stalno	30	60	15-	20-	30	5-	8-	90	Sercn Mirko
41.	Senjorjev Dom na Poh.	Mariboru	1522	«	«	20	47	15-	20-	30	5-	10-	77	Pivc Rozika
42.	Spodnja koča na Golici	Ljubljani	1582	od 1. 5. dalje	—	5	12	15-	30-	28	6-	12-	40	Medja Helena
43.	Staničeva koča p. Trigl.	«	2332	od 28. 6. dalje	po objavi	6	10	15-	30-	17	6-	12-	27	Rekar Lojze
44.	Šmohor nad Laškim	Zidanem Mostu	784	stalno	stalno	—	—	—	—	—	—	—	—	Krapež A.
45.	Tomazinova koča na Sv. Gori	Litiji	849	«	«	5	5	10-	10-	30	—	—	35	Obidič Franc
46.	Trigl. Dom na Kredarici	Ljubljani	2515	od 28. 6. dalje	po objavi	8	18	15-	30-	35	6-	12-	53	Šest Franc
47.	Uletova koča na Pcci	Mežici	1654	stalno	stalno	5	50	10-	15-	20	5-	8-	70	Jan Tomaž
48.	Valvazorjeva koča pod Stolom	Kranju	1180	«	«	3	9	10-	20-	25	6-	10-	34	Oman Marica
49.	Vodnikova koča na Velem Polju	Ljubljani	1805	od 28. 6. dalje	—	—	—	—	—	9	6-	12-	9	Arh Franc
50.	Zavetišče pri Gospo- dični na Gorjancih	Novem Mestu	822	ni stalno	ni st. lno	—	—	—	—	—	—	—	—	Ključ pri J. Kosu v Novem Mestu
51.	Zavetišče p. Sv. Pankracu	Mariboru	900	stalno	stalno	1	1	10-	15-	—	—	—	1	Radej Agata
52.	Hotel »Sv. Janez«	Ljubljani	523	«	«	44	85	25-	30-	—	—	—	85	Jeraj Marica
53.	Hotel »Zlatorog«	«	527	«	«	44	64	12-	14-	40	6-	8-	104	Dobracev Matilda
Skupaj						381	994			921			1915	

Vstopnina: Za člane Saveznih društev Din 2.—, za nečlane Din 4.—.

Reševalni prispevek: Člani SPD ga plačajo pavšalno s članarino, a po kočah nič.

Člani ostalih Saveznih društev po Din 1.—; nečlani po Din 2.— pri vsaki prenočnini.

Izlet SPD v Bolgarijo. Naši planinci bodo v juliju posetili bolgarske planinske tovariše ter si v njihovem spremstvu ogledali čar bolgarskih gora ter se končno odpeljali do Varne. — Izlet je sestavljen tako, da se ga lahko udeležijo vsak povprečni planinec. Vzponi so zelo položni. Kdor je bil na Golici ali na Kamniškem Sedlu, mu vzpon na Musala (2925 m) in na El Tepe ne bo delal nikakih težav.

Ponedeljek, 15. julija: Odhod iz Ljubljane z večernim vlakom ob 20. Torek, 16. julija: Prihod v Sofijo ob 22.40. Sreda, 17. julija: Ogled Sofije. Četrtek, 18. julija: Z avtomobilom Samokov, Čamkorja in vzpon do kočice Musala; 4 do 5 ur hoda (2500 m), lahka tura. Petek, 19. julija: Vzpon na vrh Masula (2925 m) in povratek na Čamkorjo čez Sitnjakovo ter z avtobusom vožnja Čamkorja-Samokov-Banja-Separevo. Sobota, 20. julija: Vzpon na kočico Skakavico, 4 ure, lahko, ca. 2000 m, Sedmera jezera do 2600 m, Rilski samostan. Nedelja, 21. julija: Vožnja Rilski samostan-Bansko z avtobusom. Ponedeljek, 22. julija: Pohod do kočice Banderice v Pirinu 4 ure, vzpon na El Tepe še nadaljnje 3 ure, povratek v kočico eno uro. Torek, 24. julija: Koča Banderica-Vasiljačka jezera-koča Damjanica — 5 ur. Sreda, 24. julija: Koča Damjanica-Papazgiol, povratek v kočico Damjanico — 8 do 9 ur; kdor noče, počiva v Damjanici. Četrtek in petek, 25. in 26. julija: Koča Damjanica-Bansko, dalje z avtobusom čez Jundolo-Bjelovo in z železnico iz Bjelova v Plovdiv ter vožnja Plovdiv-Trnovo-Varna. Sobota, 27. julija: Varna. Nedelja in ponedeljek, 28. in 29. julija: Povratek preko Sofije v domovino.

Vsak udeleženelec mora biti član Slovenskega Planinskega Društva, ker se bodo izletniki poslužili popustov na železnici na podlagi objave. Skupni stroški bodo znašali okrog 1700 Din. Prijave pri SPD v Ljubljani so bile z 22. junijem zaključene; izjemoma se sprejemajo še nujne naknadne prijave.

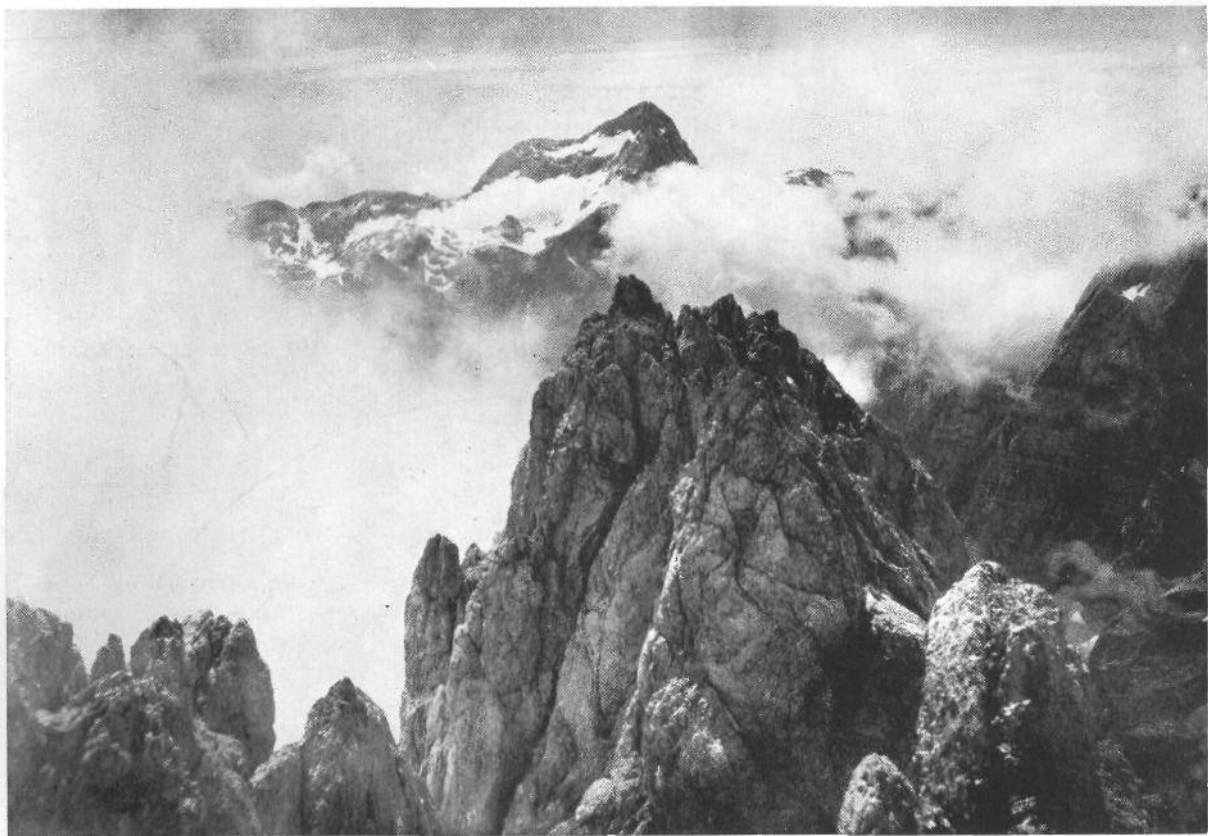
Josias Simler: »De Alpibus Commentarius«. 1574. — Josias Simler (1530 do 1576) je bil Švicar, član reformirane cerkve; predaval je eksegezo Novega testamenta na vseučilišču Carolinum v Zürichu. Zelo načitan, je v tedanjem svetovnem jeziku, v latinščini, napisal l. 1574 delo »De Alpibus Commentarius« z »Vallesiae Descriptio« in pozneje »Res publica Helvetiorum«. — »De Alpibus Commentarius« je prva knjiga, ki strokovno obravnava edinole Alpe, topografsko, njih zgodovinski pomen, prebivalstvo, metereološke razmere, hidrografijo, kristalografijo, rastlinstvo in živalstvo. Delo je prva alpinska enciklopedija; kot taka je še dandanes zelo dragocen in zanimiv alpinsko-zgodovinski dokument, a je velikega pomena tudi za razvoj alpinizma samega. Dočim so starejši pisci omenjali Alpe le v zvezi z božanstvi, z vojaškimi pohodi, gradbo cest, s selitvami barbarskih plemen in narodov, je Simler vse to gradivo zbral, dodal svoja mnenja in opazovanja in tako sestavil prvo samostojno delo o Alpah. Njegov zbornik je zato za slehernega alpinista zanimiv in poučen. Širšemu krogu sta pristopna dva prevoda, ki sta doslej izšla: francoski leta 1904.: V. A. B. Coolidge, »Josias Simler et les Origines de l'Alpinisme jusqu'en 1600«, in nemški leta 1931.: A. Steinitzer, »Josias Simler, De Alpibus Commentarius, Die Alpen«. Nekaj posnetkov iz vsebine nameravamo o priliki priobčiti.

Velepič Ciril.

Planinske kočice na Šar-Planini je Turistično društvo »Jug« 1. junija otvorilo. Koča pod Ljubotenom razpolaga z 20 posteljami, ona na Popovi Šapki s 30; v obeh se dobi zazdaj mleko, čaj in kava. Do Ljubotenske kočice je pristop od postaje Djeneral Janković po markirani poti (6 ur hoda). Planinci, ki prihajajo od severa, se naj za prenos prtljage obrnejo na občinskega služitelja v Djeneral Jankoviću; dnevna za vodnika in konja je okoli 20 Din. — H kočici na Popovi Šapki vodi pot preko Tetova in sela Lisca. Pot je markirana in traja 4 ure. Izletnike počaka v Tetovu planinski vodnik Nuriman Veli iz Lisca, št. 18. Dnevna za vodnika in konja od Tetova do Popove Šapke je 20 Din.

Prospekte in vsa navodila o Šar-Planini daje brezplačno in jih pošlje s pošto »Turistično društvo Jug«, Skopje, Kralja Petra 37.

Foto-revija. Vsaka številka tega »mesečnika za vse vrste fotografije« prinaša aktualne članke iz teorije in prakse tofografske tehnike in umetnosti. V 5. številki n. pr. se razpravlja o barvnem fotografiranju, o čiščenju peg, o razvijanju s correx-posodo. 6. številki je priložena (za 5 Din v znakmah) praktična brzoučna knjižica »Za 10 minuta fotoamater«. — Časopis se naroča v Zagrebu, Dalmatinska 6; poluletna naročnina je 25 Din. — V isti založbi se dobi za 30 Din priložnik »Foto-knjiga« (300 strani).

Rokavski greben in Triglav izpod Srednjega Rokava

Foto dr. Mirko Kajzelj

Široka Peč

Foto Ārtomir Nuĉiĉ